

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**LOGOPEDICKÁ PREVENCE PRO PŘIROZENÝ ROZVOJ
DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ**

Autor práce: Kateřina Vondráková

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Blažek Iňová, Ph.D.

Studijní obor: Pedagogika volného času (KS)

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Přešticích dne

.....
Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Veronice Blažek Iňové, Ph.D. za trpělivost, ochotu, cenné rady a metodické vedení této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem účastnicím mého výzkumu, za jejich pravdivé odpovědi a ochotu.

OBSAH

Úvod	6
1. Teoretická část.....	7
1.1 Logopedie.....	7
1.2 Logopedická prevence	8
1.3 Vývoj řeči.....	10
1.3.1 Prenatální vývoj.....	10
1.3.2 Období křiku – období pragmatizace	11
1.3.3 Období žvatlání – pudové	11
1.3.4 Období žvatlání – napodobivé.....	11
1.3.5 První slovo– období sémantizace	11
1.3.6 Období první věty a rozumění řeči – období lexemizace	12
1.3.7 Období otázek – období gramatizace	12
1.3.8 Období předškolního věku – období intelektualizace	12
1.4 Metody rozvíjení správné výslovnosti, zřetelnosti a srozumitelnosti řeči dítěte	13
1.4.1 Motorika mluvidel (oromotorika).....	13
1.4.2 Fonematický sluch.....	13
1.4.3 Zrakové vnímání.....	13
1.5 Vývoj výslovnosti a artikulace	14
1.6 Nejčastější řečové poruchy	15
1.6.1 Narušení článkování řeči.....	15
1.6.2 Vady plynulosti řeči.....	16
1.6.3 Poruchy vývoje řeči	16
1.6.4 Získané organické poruchy řečové komunikace	17
1.6.5 Získaná psychogenní nemluvnost.....	17
1.6.6 Ostatní řečové poruchy	17
1.7 Shrnutí závěrů teoretické části	18
2. Praktická část.....	19
2.1 Cíle výzkumného projektu	19
2.2 Metodologie výzkumného projektu.....	20
2.2.1 Kvalitativní výzkum	20
2.2.2 Metoda sběru dat	20
2.2.3 Metoda vyhodnocení získaných dat	21
2.2.4 Charakteristika cílové skupiny a místa šetření.....	21
2.3 Popis respondentů.....	21

2.4	Analýza rozhovorů – výzkumné šetření	22
2.5	Shrnutí výsledků výzkumu – diskuse	28
	Závěr.....	31
	Seznam použitých zdrojů.....	32
	Seznam příloh	34
	Abstrakt	57
	Abstract.....	58

Úvod

Logopedickou prevencí se zabývám dlouhodobě, jelikož pracuji jako učitelka v mateřské škole, kde zároveň vykonávám funkci asistenta primární logopedické prevence (dále jen logopedický asistent). Proto jsem si toto téma zvolila pro svou bakalářskou práci, neboť jako logopedický asistent mám jedinečnou možnost pozitivně ovlivňovat řečový vývoj dětí předškolního věku. Řeč je lidský nástroj, který používáme ke sdílení našich myšlenek, k získávání nových informací, ke každodenní komunikaci a zapojení se do kolektivu. Díky této schopnosti máme možnost přijímat názory druhých, vyjadřovat své pocity a přání. Schopnost mluvit je dána každému lidskému jedinci. Člověk se rodí s vrozenou schopností naučit se mluvit, ale pouze pokud má řečový kontakt. Správný řečový vzor a nenásilný vliv okolí zpravidla stačí, aby se řeč u dětí pozvolna přizpůsobovala, a to jak ve výslovnosti, gramatice a slovní zásobě, tak i pro sociální využití. Logopedická prevence spadá do činnosti logopedů. Jde o složku logopedické intervence, jejíž součástí je i logopedická diagnostika a terapie. Snahou logopedické prevence v mateřských školách je, aby se nesprávná výslovnost upravila a nezafixovala.

V posledních letech v ČR narůstá počet dětí s vadami řeči a narušenou komunikační schopností, která se následně negativně promítá také do osvojování dovednosti čtení a psaní u dětí školního věku. Proto má řeč v životě dítěte nezastupitelnou a důležitou roli. Jednou z příčin zhoršující se kvality řeči u dětí v předškolním věku může být stále se prodlužující čas těchto dětí strávený u tabletů, počítačů a mobilních telefonů. Často je tato aktivita podpořena pasivním hraním různých her, u kterých děti nemluví a tím nerozvíjí komunikační schopnosti. Bohužel na tom mají zásluhu i jejich rodiče, a to vlivem nedostatku komunikace s dětmi.

Tématem mojí bakalářské práce je předmět logopedie, vývojová stádia řeči a její vady. Práce se dále bude zabývat logopedickou prevencí a možností využívání nabídky logopedické prevence rodiči. Cílem kvalitativního výzkumu bude zjistit, jak aktivní je zájem o logopedickou prevenci ze strany rodičů a jaký je hlavní důvod rodičů vyhledat odbornou pomoc.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozvržena do čtyř podkapitol. První podkapitola se věnuje vymezení pojmu logopedie a logopedické prevence, kdy se opírám o odborné práce profesora Viktora Lechty či Mileny Lipnické. Druhá podkapitola je zaměřena na průběh vývoje dětské řeči (rizika, která se mohou ve vývoji řeči projevit). Zároveň jsou zde popsány faktory a důsledky, které ovlivňují přirozený vývoj řeči, které ve svých knihách tematizuje logopedka Dana Kutálová. Třetí podkapitola nás zavede k problematice dětské výslovnosti a způsobu tvoření jednotlivých hlásek. A poslední, čtvrtá podkapitola nám představí nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti a jejich stručnou charakteristiku, jak je ve svých knižních publikacích popisují speciální pedagožky Jiřina Klenková a Jarmila Pipeková. Praktická část je realizována metodou kvalitativního šetření a obsahuje polostrukturované rozhovory s rodiči. Kromě popisu metodologie výzkumu a zjištěných závěrů, je tato část doplněna praktickými ukázkami z vlastní logopedické praxe.

1. Teoretická část

1.1 Logopedie

Pojem logopedie se skládá ze dvou původně řeckých slov: „logos“ – řeč, slovo a „paideia“ – výchova. Jak píše Kejklíčková ve své publikaci: „*Logopedie je vědní obor, věnující se výchově k řeči, stará se o správné používání řeči a zároveň o správnou kvalitu socializace a vzájemné komunikace. Logopedie zkoumá funkce komunikace, odnaučování a korekci poruch v komunikaci a zároveň včasnou prevenci jak u dětí, tak u dospělých. Logopedie úzce spolupracuje s foniatry.*“¹ Hlavní náplní logopedické činnosti je tedy výchova, která své edukanty učí, jak správně mluvit a rozvíjet řečové dovednosti. Zahrnuje především odstraňování a korekci poruch řeči. V rámci logopedie patří k významným slovenským autorům, kteří se zabývají logopedií a zároveň i logopedickou prevencí, například prof. PhDr. Viktor Lechta. Ten logopedii definuje: „*Logopedie je speciální pedagogická věda, která se zabývá výchovou osob s narušenou komunikační schopností a prevencí tohoto narušení. Logopedie zkoumá narušení komunikační schopnosti z hlediska příčin, průběhu, frekvence výskytu, následků, možnosti diagnostiky prevence i terapie.*“²

Hlavní cílovou skupinou logopedie jsou osoby s narušenou komunikační schopností. Narušenou komunikační schopnost můžeme pojmenovat následovně: „*Komunikační schopnost osoby je narušena tehdy, když buď určitá nebo několik rovin najednou působí interferenčně v závislosti k jeho komunikačnímu záměru.*“³ Narušená komunikační schopnost zahrnuje poruchu řeči a vadu řeči. Etiologie narušené komunikační schopnosti je různá. Při jejím dělení se nejčastěji řídíme lokalizačním nebo časovým faktorem. Co se týče časového (vývojového) faktoru rozdělujeme příčiny na prenatální (před narozením), perinatální (při porodu) a postnatální (po narození). K lokalizačním faktorům řadíme příčiny genové mutace, chromozomální aberace, odchylky ve vývoji, poškození centrální nervové soustavy, orgánové poškození receptorů (porucha rozumění řeči) a efektorů (vady řečové produkce), ale i nepovzbuzující a citově chladné prostředí.⁴

Dle stupně dělíme narušenou komunikační schopnost na úplnou (totální) nebo částečnou (parciální). Osoba s narušenou komunikační schopností si svůj komunikační deficit může a nemusí uvědomovat. Komunikační deficit může být projevem hlavním, anebo je to projev jiného většího postižení.⁵ Narušená komunikační schopnost u dětí působí rušivě v rovině komunikačních projevů a zároveň v chování při přenosu komunikace na příjemce. Z toho vyplývá, že dítě musíme brát jako celek, a tudíž se narušená komunikační schopnost často spojuje s dalšími dovednostmi a schopnostmi.

Od 90.let minulého století používáme stupnici narušené komunikační schopnosti podle symptomů, jež definoval profesor Lechta následovně:

1. vývojová nemluvnost (dysfázie);
2. získaná orgánová nemluvnost (afázie);
3. získaná psychogenní nemluvnost (mutismus);
4. narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie);
5. narušení plynulosti řeči (balbuties, tumultus sermonis);

¹ KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada-Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0 s.11

² LECHTA, Viktor. a kol. *Logopedické repetitorium*. Bratislava. SPN, 1990. ISBN 80-08-00447-9 s.15

³ LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 359 s. ISBN 80-7178-801-5 s.17

⁴ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0. s. 108

⁵ Srov. Tamtéž, s. 108-109

6. narušení článkování řeči (dyslálie, dysartrie);
7. narušení grafické stránky řeči (dysgrafie, dyslexie, dyskalkulie);
8. symptomatické poruchy řeči;
9. poruchy hlasu;
10. kombinované vady a poruchy řeči.⁶

Výše uvedené projevy se mohou vzájemně prolínat a kombinovat. Například u matek z nižších sociálních vrstev, které jsou více vystaveny rizikovému těhotenství (nesprávná životospráva,..), méně komunikují s dítětem a jejich celkový „vstup“ do života je chudší.

1.2 Logopedická prevence

Pod obor logopedie můžeme řadit logopedickou intervenci, která je podmíněna:

- logopedickou diagnostikou;
- logopedickou terapií;
- logopedickou prevencí.

Logopedická prevence se zaměřuje na maximální předcházení poruchám komunikační schopnosti v nejrůznějších obdobích života. Přestože logopedická prevence nemůže nahradit práci v ambulanci klinického logopeda, může přispět k rozvoji řeči a vyjadřovacích schopností dětí.

Logopedická prevence tedy spočívá v předcházení vzniku, či zhoršování poruch řeči. V dnešní uspěchané době zaznamenáváme větší počet vad řeči u předškoláků, u nichž by jejich řeč neměla vykazovat žádné vady. Proto je důležité s logopedickou prevencí začít již v útlém věku. Existuje mnoho aspektů, ovlivňujících vývoj řeči, které můžeme řadit pod logopedickou prevenci. Jedná se například o kojení, motoriku, dostatek času věnovaného rozvoji řeči, řečový vzor, podnětné prostředí a mimiku.

Dle Pipekové se logopedická prevence dělí na primární, sekundární a terciární:

- Primární prevence – prvotní předcházení vzniku narušené komunikační schopnosti. Je určena pro nejširší populaci a je přínosná před prvním logopedickým problémem. Primární prevenci provádí logoped, logopedický asistent či učitel.
- Sekundární prevence – působení na rizikové skupiny jedinců a předcházení poruchám řeči u jedinců ohrožených negativním jevem.
- Terciární prevence – působení na jedince, kde se již nachází narušená komunikační schopnost. Cílem je zastavit další negativní vývoj, neboť to může mít špatný vliv na sociální adaptaci a pracovní úspěšnost.⁷

V okruhu primární logopedické prevence provádí logoped dvě činnosti:

- nespecifické – podpora různých forem řeči a chování dítěte pro zajištění řečové komunikace;
- specifické – zde řeší konkrétní problémy – například výslovnost, opožděný vývoj řeči.⁸

⁶ Srov. LECHTA, Viktor. a kol. *Logopedické repetitorium*. Bratislava. SPN, 1990. ISBN 80-08-00447-9 s. 21.

⁷ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0. s. 121.

⁸ Srov. LIPNICKÁ, Milena. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0. s. 11.

Cílem mé bakalářské práce je zabývat se výhradně primární logopedickou prevencí, na kterou se v současné době klade velký důraz. Logopedickou prevencí lze u dětí podporovat již od útlého věku, kdy nejdůležitějším mluvním vzorem je právě rodič. I rodič tedy zastává funkci preventisty. Zároveň je důležitý i citový vztah, který pomáhá k správnému vývoji dítěte.

Dalšími realizátory logopedické prevence jsou učitelé v mateřských školách, kteří mají ve většině případů kurz asistenta primární logopedické prevence, díky kterému mají kompetence pro práci s dětmi v oblasti komunikačních a jazykových dovedností. Mnohdy je to právě pedagog, který objeví prvotní problémy v komunikaci. Logopedickou prevencí v mateřské škole není v žádném případě radno podceňovat, naopak lze s její pomocí docílit nápravy nesprávné výslovnosti. Logopedický asistent však pracuje pod vedením logopeda a zajišťuje primární prevenci, rozvíjí komunikační schopnosti, slovní zásobu, předčtenářskou pregramotnost a odstraňuje lehké logopedické vady. Kompletní diagnostiku dětí s narušenou komunikační schopností provádí logoped ze speciálně pedagogického centra. Diagnostika umožňuje zvolení přiměřených metod a zohlednění individuální možnosti dítěte.

Do logopedické prevence zahrnujeme:

- smyslové vnímání – zraková a sluchová percepce (vnímání), sluchová a zraková diferenciacie (rozlišování), sluchová a zraková paměť, sluchová a zraková analýza a syntéza, sluchová a zraková pozornost;
- péče o hlas – hlasová hygiena;
- hospodaření s hlasem – dechová cvičení;
- rytmus a melodie – říkadla, písničky, rozpočítadla;
- slovní zásoba – čtení pohádek, obrázkové čtení;
- vyjadřovací pohotovost;
- artikulační obratnost;
- motorika mluvidel a mimika;
- fonemické uvědomování – rozlišování hlásek ve slovech;
- jemná motorika, kresba, a grafomotorika;
- hrubá motorika, koordinace pohybu – pohybové hry;
- mluvní dovednosti – porozumění řeči, slovní zásoba, gramatická stavba řeči.⁹

Součástí logopedické prevence je i včasná depistáž logopedických obtíží, kterou zajišťuje klinický logoped. Následně mohou logopedickou prevencí poskytovat logopedičtí asistenti, kteří rodičům vysvětlí smysl a pravidla pravidelného domácího cvičení, zároveň jim dá náměty na činnosti a doporučí pomůcky. Zpravidla se depistáž provádí mezi 4-5 rokem věku dítěte a tím se odhalí děti s narušenou komunikační schopností. Logopedická depistáž je vždy prováděna v mateřské škole za přítomnosti logopeda, zákonný zástupce musí s jejím provedením souhlasit a podepsat informovaný souhlas. Logoped poté vypracuje zprávu pro logopedického asistenta a rodiče.¹⁰

Při reedukaci řečových poruch dítěti a rodičům pomáhá:

- **Logoped** – získá svoji kvalifikaci po vysokoškolském studiu dle zákona 563/2004 Sb. A většinou pracuje v pedagogicko-psychologické poradně, při SPC pro děti s vadami řeči a sluchu, či speciální logopedické škole.

⁹ Srov. LIPNICKÁ, Milena. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0. s. 23-28.

¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 11.

- **Klinický logoped** – jedná se logopeda s atestací, který působí ve zdravotnických zařízeních a obvykle má uzavřené smlouvy se zdravotními pojišťovnami.
- **Asistent primární logopedické prevence (logopedický asistent)** – vždy pracujeme pod vedením logopeda, kvalifikaci získá prostřednictvím kurzu, který je nabízen Ministerstvem školství. Je určen pro učitelky mateřských škol podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.¹¹

Nejdůležitější pro logopedickou prevenci je však kooperace mezi rodiči a logopedem či logopedickým asistentem a samozřejmě individuální přístup k dítěti. Je důležité s dětmi pracovat celostně a hledat tu nejlepší cestu pro dítě k nápravě řeči.

1.3 Vývoj řeči

Pojem „řeč“ definovali již mnozí autoři. Některé z definic uvádí Miloš Sovák ve své knize: „*Řeč je lidská schopnost tvořiti mluvidly článkované zvuky, jimž lze rozuměti jako značkám duševního obsahu.*“¹² nebo „*Řeč je lidské jednání sloužící k sdělování myšlenek a citů.*“¹³ Řeč je tedy velmi složitá, křehká a senzibilní dovednost na všechny vnější vlivy. Čím dříve si dítě řeč osvojí, tím lépe se bude rozvíjet v oblasti myšlení, paměti, učení a sociálního začlenění. Pokud chybí řečový vzor nebo je dítě neslyšící, je možné komunikovat pomocí mimiky a gestikulace, ale tato komunikace je nepřesná, neboť jí chybí logické uspořádání.¹⁴

Jan Vyštějn ve své knize definuje řeč takto: „*Řeč jakožto specificky lidská schopnost není člověku vrozena, nýbrž se ji musí naučit. Novorozenec si sice přináší na svět vrozenou dispozici naučit se řeči, ale bez řečového kontaktu s mluvícím okolím by se tato vrozená schopnost dále nerozvinula – člověk by nemluvil.*“¹⁵ Touto schopností se nejvíce lišíme od zvířecí říše, pomocí řeči můžeme navazovat kontakty s ostatními jedinci. Vývoj řeči je jedním z dlouhotrvajících a nejsložitějších procesů. Jeho začátky je možno sledovat již v období, kdy miminko není narozené a je u maminky v bříšku. Nikdy neprobíhá samostatně, ale vždy ve spolupráci s ostatními oblastmi – motorika, sluchové a zrakové vnímání, prostorové a matematické představy, paměť, myšlení a další.

1.3.1 Prenatální vývoj

Zhruba v polovině těhotenství se plod stává vnímající a reagující bytostí. Dítě ještě před narozením dokáže přes břišní stěnu vnímat podněty, jako jsou různé zvuky, melodie, tlukot matčina srdce a rytmus. Zároveň matka dokáže navázat s děťátkem kontakt přes hmatový kontakt v místě pohybu.¹⁶

¹¹ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem: prevence poruch řeči: opožděný vývoj: lehká mozková dysfunkce a řeč: koktavost: logopedická péče.* 2., aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6. s. 100.

¹² Srov. SOVÁK, Miloš. *Uvedení do logopedie: vysokoškolská učebnice pro posluchače pedagogických fakult.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. Knižnice speciální pedagogiky. s. 21

¹³ Srov. Tamtéž, s. 22.

¹⁴ Srov. SYNEK, František. *Hlasy a hlásky: rozvíjení a výchova řeči: z praxe výchovného logopéda.* Praha: ArchArt, 1995. ISBN 80-901500-6-3. s. 3.

¹⁵ VYŠTĚJN, Jan. *Vady výslovnosti.* 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 7.

¹⁶ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii.* Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3687-7. s. 14.

1.3.2 Období křiku – období pragmatizace¹⁷

Křik a pláč jsou prvními zvukovými projevy dítěte bezprostředně po narození. Jde ale o reflex, kterým novorozeně reaguje na dýchací obrat. Někdy je to i kýchnutí, když porod probíhá šetrně a klidně. Křik patří mezi reflexní činnost, jež směřuje k budoucímu hlasu, a neznamena tedy, že dítěti něco schází. Hlasový projev se v polovině druhého měsíce citově zabarvuje. Měkký hlasový začátek je signálem spokojenosti a tvrdý hlasový začátek je signálem nespokojenosti. Okolo druhého měsíce se mluvidla začínají pomalu přizpůsobovat požadavkům budoucí řeči. Dítě experimentuje s jazykem a rty, začínají se projevovat jiné hlasové projevy, například broukání, žvatlání a jiné zvuky. Prvním komunikačním procesem mezi matkou a dítětem je kojení. Již v tomto věku podněcujeme a vybízíme dítě k předverbálnímu zvukovému projevu.¹⁸

1.3.3 Období žvatlání – pudové

Toto období trvá zhruba do půl roka věku dítěte. Je pro něj charakteristické žvatlání, broukání, cílené křičení, mlaskání a různé jiné zvuky. Některými nechtěnými pohyby a postavením mluvidel vznikají zvuky, které už mohou být identické pro některé hlásky či slabiky. Ale zatím jde pouze o hru s mluvidly. Už zde, se může jednat o logopedickou prevenci, kdy dítě napodobuje gesta v obličeji po rodičích. Dítě si hraje s pusinkou a zvuky, které z ní vychází, a reaguje svým hlasem na okolí. Žvatlání pudové na rozdíl od žvatlání napodobivého zaznamenáváme i u dětí hluchých.¹⁹

1.3.4 Období žvatlání – napodobivé

Můžeme říct, že se jedná o období do prvního slova (cca do 1 roku). Dítě se začíná velmi rychle rozvíjet. Koordinace těla a tím i hrubá motorika se zlepšují. Dítě už dokáže určit a rozlišit odkud zvuk přichází, a zároveň komu nebo čemu tento zvuk patří. Zde je důležité si s dítětem povídat, podněcovat ho ke zvukům. Dítě už dokáže spojovat slovo s jeho významem. Objevuje se první zpívání a pohybovou reakcí lze učit i jednoduché rytmické básničky. Dítě rozumí slovům ještě dřív, než začne samo mluvit. Dana Kutálková ve své publikaci uvádí důležitost tohoto období z hlediska vrůstání do kulturního prostředí. Důležitost mluvního vzoru, příležitostí k mluvení a přiměřeně podnětné prostředí je v tomto věku velmi důležité, pro správný rozvoj dítěte.²⁰

1.3.5 První slovo – období sémantizace²¹

V období prvního krůčku přichází i první slovo. Celkový pohybový vývoj, to znamená jemná a hrubá motorika, má za následek i správný vývoj řeči. Za první slovo můžeme považovat zvuk, který dítě používá při stejné situaci, například v reakci na básničku nebo zvuk, který je charakteristický pro zvířata či dopravní prostředky. Kutálková o tomto období uvádí: „Slovo prošlo nejen prahem pochopení, dítě ví, co ten zvuk znamená, ale

¹⁷ Srov. LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5. s. 35.

¹⁸ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-667-5. s. 37-38.

¹⁹ Srov. Tamtéž. s. 38.

²⁰ Srov. Tamtéž. s. 39.

²¹ Srov. LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5. s. 35.

i prahem proslovení.“²² První slovo pro dítě znamená celá věta anebo spojení více slov. Například *brm* může znamenat: *tam je auto, táta odjel autem, chci jet autem* apod. Pro dítě je důležitá hra a s ní spojená komunikace, například při stavění kostek, nebo házení s míčkem, kdy opakujeme stejná slova a dítě si je dá do souvislostí. Podněcujeme dítě k rozhovoru, čímž mu rozšiřujeme slovní zásobu. Formou hry už můžeme provádět oromotoriku mluvidel – olizování rtů, vyplazování jazyčku, posílání pusinky, široký úsměv, nafouknout tvářičky, foukání a jiná cvičení, která jsou pro správný vývoj řeči velmi důležitá.

1.3.6 Období první věty a rozumění řeči – období lexemizace²³

Okolo druhé roku věku již dítě vytváří první slovní spojení, která můžeme považovat za první větu. Jde o jednoduché slovní spojení např. *Táta pápá – táta jde pryč*. Jak je už všeobecně známo, ve vývoji řeči jsou rychlejší holčičky, ale ne vždy to musí platit. Dítě už skloňuje a zná časovou posloupnost v rozsahu noc a den. Na konci tohoto období (okolo třetího roku) už o sobě mluví v první osobě – JÁ. Slovní zásobu rozvíjíme u dítěte pomocí různých knih, otázek, zvuků zvířat a popisů situace.²⁴

1.3.7 Období otázek – období gramatizace²⁵

Toto období přichází okolo třetího roku dítěte, kdy nastává opakování otázky „Proč?“ Dítě se touto otázkou ujišťuje o situaci. Každý rodič toto období zná a ví, jak bylo vyčerpávající neustále odpovídat na otázku „Proč?“ Pro dítě je však toto období důležité, neboť si rozšiřuje slovní zásobu a zároveň vede dialog a socializuje se.

1.3.8 Období předškolního věku – období intelektualizace²⁶

Rapidně roste zájem o řeč (která se zdokonaluje), slovní zásoba se rozšiřuje a vývoj řeči rozvíjí dětské znalosti. Díky soustředěnosti už dítě vydrží poslouchat pohádku, čímž si rozšiřuje slovní zásobu. Dokáže převyprávět krátký příběh a vést dialog. Dítě se dokáže naučit písničku, básničku, umí popsat děj na obrázku a vypravuje své prožitky. Dítě se socializuje mezi ostatní vrstevníky. Okolo čtvrtého roku sledujeme výslovnost dítěte. V případě nesprávné artikulace je na místě návštěva logopeda či logopedického asistenta, abychom předešli potížím či nesprávné fixaci. Pokud dítě navštěvuje mateřskou školu obvykle dochází k velkému rozvoji slovní zásoby vlivem socializace a samozřejmě hry. Hra je pro děti předškolního věku nejdůležitější a spontánní. Hra rozvíjí u dětí nejen fantazii, socializaci, ale i vzájemnou komunikaci ve skupině vrstevníků. Bohužel už i zde může být narušená komunikační schopnost pro dítě velkou zátěží. Dítě se nedokáže ve skupině

²² KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-667-5. s. 40.

²³ Srov. LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5. s. 35.

²⁴ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem: prevence poruch řeči: opožděný vývoj: lehká mozková dysfunkce a řeč: kóktavost: logopedická péče*. 2., aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6. s. 45-48.

²⁵ Srov. LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5. s. 35.

²⁶ Srov. Tamtéž s. 35.

vrstevníků dobře vyjádřit a velmi brzo si začne uvědomovat, že se od nich odlišuje.²⁷ Kejkličková uvádí: „*Pokud je vývoj řeči dítěte opožděn anebo přetrvává neúměrně dlouho patlavost, je zapotřebí dítě odborně vyšetřit. Nutné je především vyšetření sluchu, nervového systému a intelektu. Do základní školy by mělo každé zdravé dítě nastupovat s průměrně vyvinutou řečí a s normální výslovností.*“²⁸

Pro všechna výše uvedená období je zřejmé, že k celkovému rozvoji dítěte je důležitá citová vazba, láskyplné prostředí, přiměřené podnětné situace a pohyb. Nároky na dítě musíme zvažovat přiměřeně věku, nepřetěžovat a nechat jim určitou volnost. Bohužel někteří rodiče mají na své děti vysoké nároky nebo je zahrnují přehnanou a příliš ochrannou péčí a dítě proto nemá mnoho možností získávat své vlastní životní zkušenosti.

1.4 Metody rozvíjení správné výslovnosti, zřetelnosti a srozumitelnosti řeči dítěte

1.4.1 Motorika mluvidel (oromotorika)

Řeč je nejnáročnějším motorickým úkonem lidského těla. Potřebujeme vědět, kde se jazyk v ústech nachází a co vše v ústech máme. Ale u těch nejmenších dětí ještě necílíme na výslovnost, ale stavíme základy pro její budoucí nácvik. Určitě se shodnu s ostatními logopedy či logopedickými asistenty v tom, že oromotorika neboli motorika mluvidel je jedním ze základních pilířů logopedické prevence.

1.4.2 Fonematický sluch

Dokonalý fonematický sluch, schopnost rozlišovat hlásky, je další důležitý pilíř logopedické prevence. Sluchem se rozvíjí sluchová pozornost, paměť a rozlišování. Je důležité dítě naučit naslouchat, aby mělo mateřský jazyk tzv. naposlouchaný. Český jazyk je zvukově složitý a prostřednictvím čtení dítě vnímá řeč jako takovou, jak se nám hýbou ústa, jazyk, vnímá i napětí v obličeji. U sluchového cvičení se ze začátku můžeme opřít o zrakový vjem mimiky, později dítěti, když zvládá různá cvičení na sluch i pomocí zraku, zavážeme oči a situaci mu tím ztížíme.

1.4.3 Zrakové vnímání

Důležitost ukazování a popisování je ranou formou komunikace přecházející k prvním slovům. Neboť zrak je hlavním zdrojem informací a k jejich vyjádření pak slouží samotná řeč. S řečí souvisí i další faktory, jak jsme již zmiňovali v teoretické části – jemná a hrubá motorika, koordinace těla, smyslové vjemy, grafomotorika a mnoho dalšího.²⁹

Ve vývoji řeči máme čtyři roviny ontogeneze. Je důležité, aby se dítě správně vyvíjelo ve všech rovinách:

- **foneticko-fonologické** – zvukové rozlišení hlásek;

²⁷ Srov. KEJKLIČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada-Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0 s. 30.

²⁸ KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-667-5. s. 40-41.

²⁹ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3687-7. s. 62-70.

- **morfologicko-syntaktické** – gramatické hledisko řeči, (jak dítě chápe otázky, věty či slovní spojení), skloňování a časování;
- **lexikálně-sématické** – význam a porozumění slovům;
- **pragmatické** – uplatnění řeči při socializaci, užití jazyka v běžné řeči.³⁰

Z výše uvedených rovin se ve vývoji řeči nezaměřujeme pouze na správnou výslovnost, ale i na to, jak dítě postupně rozvíjí své schopnosti v různých podobách jazyka (mluvené i psané podobě řeči a při různých situacích).

1.5 Vývoj výslovnosti a artikulace

Vývoj výslovnosti je u každého dítěte odlišný. Některé děti mají kolem tří let věku řeč téměř bez vady výslovnosti a jiné mají naopak problémy s výslovností ještě před nástupem do základní školy. Chybná a nepřesná výslovnost je ve vývoji řeči přirozeným jevem. Dítě postupně přeměňuje slyšené zvuky řeči, pomocí sluchové diferenciaci, na správnou artikulaci. Ke správnému vývoji výslovnosti a artikulace je důležitý správný rozvoj motoriky, neboť když je dítě motoricky opožděné zpravidla bývá opožděná i řeč. Nesmíme opomíjet ani zrak, neboť se běžně udává, že 70–80 % informací vnímáme zrakově. Sluch je další neodmyslitelnou součástí osvojení řeči.³¹

Hlásky řadíme různě – podle abecedy, podle místa jejich tvoření, podle vývojové posloupnosti a jiných zákonitostí. Niže uvedeme dělení hlásek podle vývojové posloupnosti, které se v logopedické praxi používá nejčastěji:

- od 1 do 2,5 let – b, p, m, a, o, u, i, e, j, d, t, n;
- od 2,5 – 3,5 let – au, ou, v, f, h, ch, k, g;
- od 4,5 – 5,5 let – č, š, ž, ď, ť, ň;
- od 5,5 – 6,5 let – c, s, z, l, r;
- od 6,5 – 7 let – ř a diferenciaci sykavek.³²

Jako logopedický asistent vím, že je důležité pozorování uzdičky pod jazykem, která může zapříčinit nedostatečnou pohyblivost jazyka a tím i nesprávnou artikulaci. Samozřejmě před jakoukoliv nápravou nesprávné artikulace je důležité, aby dítě mělo řádně rozhybaný jazýček – oromotorika mluvidel. Jak bylo uvedeno výše, je důležité znát celkový rozvoj dítěte, kdy se před depistáží provádí anamnéza dítěte. Úkol, aby dítě správně vyslovovalo, není na logopedovi či logopedickém asistentovi, ale na rodiči. Logoped či asistent pouze rodičům ukáže, jak s dítětem pracovat.

Při vyvozování hlásek je potřeba dodržet 4 fáze:

- přípravná – gymnastika mluvidel, fonematická diferenciaci;
- vyvozovací – zacílená na danou hlásku pomocí přímých a nepřímých metod;
- fixační – upevňování neustálým opakováním;
- automatizace – fáze, kdy hlásku už umí a snažíme se jí dostat do běžné řeči.³³

U postupu vyvozování hlásek je důležité dodržovat několik pravidel:

- hlásku cvičíme několikrát denně krátkou dobu;

³⁰ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 37-41.

³¹ Srov. VYŠTEJN, Jan. *Vady výslovnosti*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 25-29.

³² Srov. Tamtéž s. 26-27

³³ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 113.

- pomáháme si při vyvozování jinými hláskami (r-d);
- vlídný a individuální přístup;
- kontrolovat sluchem vyslovenou hlásku;
- postupovat od snadnějšího ke složitějšímu;
- spolupracujeme s rodiči;
- vyvozujeme vždy jen po jedné hlásce;
- neopravujeme, ale vyvozujeme hlásku až do správné artikulace;
- minimální akce – vždy kladným motivujícím přístupem;
- názorný příklad;
- dodržujeme reedukaci hlásek podle vývoje.³⁴

Každé dítě je jiné a každé dítě začne mluvit v jinou dobu, ovšem okolo sedmého roku se vývoj řeči uzavírá. Z vlastní zkušenosti mohou říct, že pokud je dítě v oblasti motoriky obratné, má menší nebo vůbec žádné problémy s výslovností. Jak uvádí Miloš Sovák: „*Nesprávná výslovnost předškolního věku a školních začátků je jev fyziologický. Jestliže se výslovnost neupraví v době fyziologické a přetrvává i po sedmém roce života pak jde o vadnou výslovnost.*“³⁵ Chybná či nepřesná výslovnost je jev zcela přirozený, zejména v ranných stádiích života.

1.6 Nejčastější řečové poruchy

Kejklíčková definuje poruchu řeči takto: „*Poruchou řeči nazýváme výraznou odchylku ve zvukové podobě mluvního projevu, a to jak celku, nebo v jednotlivých částech, dále neschopnost správně používat mluvu a také neschopnost řeči rozumět.*“³⁶ Následně budou podrobněji uvedeny nejčastější poruchy řeči v dětském věku. Jsou to též poruchy, se kterými se může logopedický asistent setkat při práci v mateřské škole běžného typu.

1.6.1 Narušení článkování řeči

Dyslálie

Dyslálie, dříve též označovaná jako patlavost, je jednou z nejčastějších poruch řeči, jde o poruchu artikulace. Dyslálie každé hlásky je do určitého věku vývojová, a tedy je v souladu s postupným vývojem jedince a není vhodné se ji pokoušet napravit dříve. Tuto poruchu ovlivňuje dědičnost, mluvní vzor, zdravotní hledisko a také pohlaví. Více se nápravou dyslálie budeme zabývat v celé praktické části této práce. Jde o poruchu objevující se převážně v předškolním věku, kdy dítě hlásku, kterou neumí, buď vynechá, nahradí nebo hlásku komolí. Do této skupiny patří i hlásky, které sice znějí dobře, ale v ústní dutině jsou tvořeny jinak, než by měly. Setkala jsem se s případem kdy hláska *L* zněla správně, ale byla tvořena jinde. Bohužel správné tvoření hlásky *L*, je předpokladem pro správné tvoření hlásky *R*. Při nápravě hlásek musíme dodržovat správný postup, neboť správná výslovnost předchozích hlásek ovlivňuje výslovnost hlásek, které následují.³⁷ Příčiny dyslálie jsou funkční, kdy gymnastika a obratnost mluvidel nejsou

³⁴ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 100-112.

³⁵ SOVÁK, Miloš. *Logopedie: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. jako svou publikaci č. 06-40-11/II/2 s. 123.

³⁶ KEJKLIČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada-Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0 s. 39.

³⁷ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 99

dostačující a je třeba začít s oromotorikou. Může se ale jednat i o dyslálii organická, kdy je na vině například porucha sluchu nebo třeba i podjazyková uzdička. Důležitá je správná diagnostika včetně rodinné anamnézy, orientační sluchové vyšetření, vyšetření artikulace jednotlivých hlásek, vyšetření oromotoriky, laterality, motoriky a sociálního prostředí.³⁸

Dysartrie

Jedná se o poruchu řeči důsledkem onemocnění nervové soustavy, pro kterou je charakteristická špatná artikulace. Řadíme zde různé obtíže se svalovými a řečovými mechanismy jako je jazyk, hrdlo a rty. Nejčastěji se s ní setkáváme u dětí s dětskou mozkovou obrnou.³⁹

1.6.2 Vady plynulosti řeči

Koktavost – balbuties

U koktavosti je narušena plynulost řeči. Svou roli zde hrají dědičné a psychologické faktory. Jak uvádí Viktor Lechta: „*Koktavost pokládáme za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným přerušování plynulosti procesu mluvení.*“⁴⁰ Bohužel do dnešní doby není známa její přesná příčina. Projevem koktavosti je určité zadržávání, opakování většinou prvních slabik či částí slov anebo jejich protahování. Mezi příčiny koktavosti patří špatné výchovné metody, vysoké nároky kladené na dítě, obtíže související s porodem, rodinné vztahy a jiné. Nesmíme však koktavost zaměnit s vývojovou koktavostí, která se vyskytuje okolo třetího roku a většinou sama odezní. Vyskytuje se hlavně u dětí, které nám toho chtějí strašně moc a rychle říct.

Breptavost – tumultus

Pro breptavost je typické zrychlování tempa řeči, která přechází až do nesrozumitelnosti, kdy mluvčí jakoby spolkne slabiky nebo i celá slova, čímž se vytrácí obsah sdělení. Mnozí se shodují na faktu, že breptavost je pokládána za projev lehké mozkové dysfunkce. Někdy je těžké rozlišit breptavost od koktavosti, ale pokud breptavého jedince požádáme o zpomalení řeči, tak svoji řeč na chvíli zpomalí, ale koktavý jedinec začne koktat ještě víc, neboť znervózní.⁴¹

1.6.3 Poruchy vývoje řeči

Opožděný vývoj řeči

Jde o poruchu, kdy dítě ve věku 3 let nemluví nebo mluví výrazně méně než jeho vrstevníci. Musí se však vyloučit jiné závažnější vady například zraku, sluchu, intelektu či mluvidel. Klenková mezi nejčastější faktory opožděného vývoje řeči řadí „*nepodnětné a nestimulující prostředí, které nevěnuje pozornost vývoji dítěte, citovou deprivaci, genetické vlivy, nedonošenost, předčasné narození dítěte či lehkou mozkovou*

---

³⁸ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 99-113

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 117.

⁴⁰ LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 359 s. ISBN 80-7178-801-5 s. 318.

⁴¹ Srov. KEJKLIČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada-Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0 s. 109.

dysfunkci“.⁴² Jedná se pouze o opožděný vývoj, nejde o narušení vývoje, ale určitě je potřeba spolupracovat s logopedem.

Vývojová dysfázie

Při dysfázii je narušen vývoj řeči specificky, jedná se o centrální poruchu řeči. Projevuje se neschopností nebo sníženou schopností verbálně komunikovat, ale podmínky pro rozvíjení řeči jsou v pořádku. Postižení je lokalizováno do centrální sluchové oblasti řečových center. U jedince můžeme zaznamenat celkový nerovnoměrný vývoj.⁴³

1.6.4 Získané organické poruchy řečové komunikace

Afázie

Porucha, která vznikla na základě porušení řečových oblastí mozku. Jedná se o získanou poruchu následkem úrazu hlavy, krvácení do mozku, nádorů nebo zánětlivých onemocnění. To znamená, že řeč byla již plně vyvinuta, ale kvůli poškození v oblasti hlavy vznikla afázie. U předškolních dětí, záleží na době vzniku poruchy, zda byl vývoj řeči již ukončen.⁴⁴

1.6.5 Získaná psychogenní nemluvnost

Mutismus

Mutismus neboli oněmění je náhlá ztráta řeči a jejího užívání. Jde o reakci na určitý zážitek či psychotické onemocnění. Postižený mluvit chce, ale nejde mu to. U předškolních dětí se setkáváme s elektivním mutismem, kdy dítě nemluví například ve školce nebo mimo domov, ale doma mluví zcela normálně. Vznik elektivního mutismu je ovlivňován některými osobními faktory často i geneticky podmíněnými.⁴⁵

1.6.6 Ostatní řečové poruchy

Rinolalie – huhňavost

Jedná se o poruchu zvuku řeči a artikulace, která je způsobena v nosohltanové dutině. Zvuk řeči zní jako by dítě mělo stále silnou rýmu. Huhňavost dělíme na zavřenou neboli hyponazalitu, jejíž nejčastější příčinou je zbytnělá nosní mandle, a huhňavost otevřenou neboli hypernazalitu, kdy je narušená funkce patrohltanového závěru – například rozštěpy, obrny. Vlivem tohoto narušeného závěru uniká vzduch při mluvení nosem, a to ovlivňuje zvuk řeči. Ve výjimečných případech se může jednat i o nazalitu smíšenou.⁴⁶

Poruchy hlasu

---

⁴² KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 66-67

⁴³ Srov. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9. s. 67-68.

⁴⁴ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0. s.110.

⁴⁵ Srov. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-667-5. s. 125.

⁴⁶ Srov. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0. s. 112.

Jedná se poruchu v oblasti hrtanu, kdy je narušen hlas například chrapotem. Léčbou a diagnostikou se zabývá foniatrie, která úzce spolupracuje s logopedií.

Symptomatické poruchy řeči

Tyto poruchy doprovází jiné dominantní postižení, nemoc či poruchu. Jedná se o poruchy v důsledku dědičnosti – sluchové a zrakové postižení, orgánové poškození mozku, mentálního postižení či několika příčin najednou. Symptomatické poruchy řeči se nejčastěji vyskytují u dětí s mozkovou obrnou, mentálním postižením, ADHD, epilepsií či poruchami chování.

1.7 Shrnutí závěrů teoretické části

Teoretická část bakalářské práce se věnovala vysvětlení základních pojmů z oblasti logopedie. Objasnila pojem logopedická prevence a základní údaje o prevenci. Dále se bakalářská práce zabývala průběhem vývoje dětské řeči, a to od prenatálního období, až po předškolní věk a mladší školní věk. Každé období je určitým způsobem důležité pro správný vývoj řeči. Další prostor byl věnován artikulaci, vývoji hlásek a správnému časovému vývoji jednotlivých hlásek. Je zde upozorněno na základní typy narušené komunikační schopnosti, faktory a důsledky, ovlivňující přirozený vývoj řeči. Mezi faktory opožděného vývoje řeči patří nestimulující prostředí, ale také například genetické vlivy. Z teoretických poznatků vyplývá, že nejčastější poruchou řeči je dyslalie, která patří mezi poruchy artikulace.

V období předškolního věku vzrůstá zájem o řeč, která se stává stále dokonalejší. Zároveň však může v tomto období docházet kromě velkého rozvoje slovní zásoby také k nesprávné artikulaci, výslovnosti. Poruchy řeči jsou vlastně jakousi odchylkou ve zvukové podobě mluveného projevu. Pro správné osvojení výslovnosti je důležité nejen láskyplné prostředí, ale též odborná logopedická pomoc, s níž se ve většině případů daří dítěti osvojit si správné techniky řeči. Logopedie sleduje správné užití řeči a současně se zabývá kvalitou socializace a vzájemné komunikace. Jedná se tedy o naučení správného mluvení a o rozvíjení řečových dovedností.

Následuje praktická část, v níž bude pozornost věnována kvalitativnímu výzkumu v konkrétní mateřské škole. Předmětem zájmu praktické části bude spolupráce mateřské školy (logopedického asistenta) s logopedem a zájem rodičů o logopedickou prevenci a důvody vyhledání odborné logopedické pomoci.

2. Praktická část

V praktické části této bakalářské práce si představíme průběh a výsledky uskutečněného kvalitativního výzkumu. V rámci tohoto výzkumu bylo osloveno celkem sedm rodičů, jejichž děti navštěvují mateřskou školu ve Strakonících. Jednalo se tedy o lokální výzkum. K vyhodnocení odpovědí respondentů byla použita metoda zakotvené teorie. Zakotvená teorie má dva základní cíle: prvním cílem je odstranit kvalitativnímu výzkumu jeho subjektivizmus, cílem druhým je možnost vytvářet novou teorii, která u kvantitativního výzkumu není možná.⁴⁷ Jde tedy o to, abychom pomocí této teorie rozklídili novou teorii pro daný problém.

Sběr dat byl realizován pomocí polostrukturovaných rozhovorů, základem je značně široký sběr dat, přičemž na počátku není dána žádná teorie či hypotéza. Cílem bylo prozkoumat danou situaci na dané škole a zjistit novou teorii o výzkumném problému. Výzkumník má otevřenou možnost působení a v průběhu výzkumu zjišťuje nové teorie.⁴⁸

2.1 Cíle výzkumného projektu

V celé řadě českých mateřských škol se pomalu stává nabídka logopedické prevence téměř standardem. V praktické části nás tedy bude zajímat základní výzkumná otázka: **„Jak aktivní je zájem o logopedickou prevenci ze strany rodičů a jaký je hlavní důvod rodičů vyhledat odbornou pomoc?“** Také si budeme všimnout dostupnosti logopedické prevence.

Pro kvalitativní výzkum byly stanoveny tyto cíle:

- Zhodnotit uvědomění si rodičů důležitost včasného začátku s logopedickou prevencí.
- Zhodnotit, jak rodiče vnímají míru dostupnosti logopedické prevence, ať už v mateřské škole či mimo ni.
- Zjistit důvod, proč rodiče dětí s narušenými komunikačními schopnostmi (ne)využívají nabídky logopedické prevence.

V souladu s výše uvedenými cíli byly formulovány následující otázky k rozhovoru:

- 1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?
- 2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí? Co vás k tomu vede?
- 3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?
- 4) Kdy jste začali přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?
- 5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?
- 6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?
- 7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

---

⁴⁷ Srov. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6. s. 84.

⁴⁸ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 50.

- 8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkali?
- 9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Tyto otázky byly položeny sedmi osloveným rodičům (maminkám) dětí navštěvujících mateřskou školu ve Strakonících formou polostrukturovaného rozhovoru.

2.2 Metodologie výzkumného projektu

2.2.1 Kvalitativní výzkum

K dosažení výše zvolených cílů a zodpovězení výzkumných otázek byl zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum definuje Jan Hendl ve své knize takto: „*Jedná se o proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“⁴⁹ Pro tuto práci nám typ kvalitativního výzkumu umožňuje větší pružnost a subjektivitu, než by tomu bylo u výzkumu kvantitativního. Jinou, ale velice podobnou definici kvalitativního výzkumu se můžeme dočíst v knize Romana Švaříčka a Kláry Šedové, podle nichž se jedná o „...*proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, co lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu*“.⁵⁰

2.2.2 Metoda sběru dat

Výzkumná data byla pořízena prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s rodiči předškolních dětí, přičemž dítě každého z rodičů bylo jiného věku. Výzkum probíhal na přelomu listopadu a prosince 2022. Z rozhovorů byly po vyslovení souhlasu respondentů pořízeny zvukové záznamy a podle nahrávek byl pořízen jejich doslovný přepis (viz Příloha I).

Polostrukturovaný rozhovor neboli strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami je jedním z typů hloubkového rozhovoru. Vycházela jsem zde z předem připravených otázek. Tato metoda sběru dat se zpravidla používá pro kvalitativní výzkum. Hloubkový polostrukturovaný rozhovor nám pomůže zachytit situaci v její nestrojené formě.⁵¹ Respondenti mají možnost pružně odpovídat, ale zároveň se minimalizuje pravděpodobnost, že by se odpovědi výrazně lišily.⁵² Tento druh sběru dat tak dokáže zachytit tzv. podstatu rozhovoru. Jednotlivé rozhovory byly rozebrány na kategorie – tedy „základní kameny“, které nám ukázaly podobnosti a zároveň rozdíly v jednotlivých okruzích odpovědí.⁵³

⁴⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 50.

⁵⁰ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEDOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6. s. 17.

⁵¹ Tamtéž, s. 160.

⁵² Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 173.

⁵³ Tamtéž, s. 244.

To znamená, že přeepsané rozhovory byly rozebrány na malé části, a poté znovu dány dohromady pro formulaci nové teorie.

2.2.3 Metoda vyhodnocení získaných dat

K vyhodnocení polostrukturovaných rozhovorů byla použita metoda zakotvené teorie. Jejím hlavním cílem je vyhodnocení široce rozprostřených údajů, bez toho, aniž bychom měly určené základní proměnné hypotézy, předpoklady a nejsme závislí ani na soustavě předem zjištěných poznatků.⁵⁴ Základem zakotvené teorie je stanovit si témata a zjistit, co je pro danou oblast významné a poté vytváříme novou teorii (viz Příloha IV).

2.2.4 Charakteristika cílové skupiny a místa šetření

Pro svůj výzkumný vzorek jsem si vybrala celkem 7 rodičů (maminek) od dětí navštěvujících Mateřskou školu u Parku ve Strakonících. Jejich příběh, logopedický případ a věk je zcela odlišný. Zároveň i úroveň vzdělání a zaměstnání jednotlivých rodičů jsou různé. Jelikož většinu věcí týkajících se dětí řeší v této mateřské škole maminky, oslovila jsem pouze je. Všichni respondenti jsou z plně fungující rodiny. Rozhovory probíhaly v Mateřské škole u Parku ve Strakonících ve školním roce 2022/23, konkrétně na přelomu listopadu a prosince roku 2022. Díky tomu, že v uvedené mateřské škole pracuji, byl pro mě výběr respondentů jednodušší. Rozhovory probíhaly individuálně (bez přítomnosti dětí) v prostorách školy, tedy v místě, které je rodičům blízké. Z hlediska zachování anonymity respondentů byly jednotlivé rozhovory očíslovány (1–7) a získaná data byla použita pouze ke zpracování této bakalářské práce. Délka rozhovorů byla průměrně okolo patnácti minut. Některé však trvaly i déle, proto jsem pro každý rozhovor měla vymezený dostatek času (viz Příloha I). Od každé účastnice rozhovoru jsem před samotným rozhovorem získala souhlas k jeho anonymizovanému uveřejnění v této bakalářské práci. V mateřské škole na jihu Čech jsou čtyři homogenní třídy a jedna odloučená heterogenní třída. Škola je rodinného typu a disponuje prostornými třídami. Ve škole pracuje 10 učitelek, z toho 7 z nich absolvovalo kurz asistenta primární logopedické prevence. Všechny logopedické asistentky pracují pod vedením logopeda.

2.3 Popis respondentů

Rozhovor 1 poskytla maminka, které je 42 let. V současné době pracuje jako učitelka na základní škole a zároveň má kurz logopedického asistenta. Maminka má tři děti, nejmladší z nich navštěvuje mateřskou školu. Maminka se svým dítětem velmi věnuje. Tuto maminku jsem si vybrala z důvodu jejího nadhledu a zkušeností s logopedií. Zajímalo mne, zda a nakolik se díky jejím zkušenostem budou získaná data lišit od ostatních. Tím by měla být podpořena i validita získaných dat.

Rozhovor 2 poskytla maminka s minimálními znalostmi o logopedii. Jedná se o ženu ve věku 45 let. Tato žena pracuje jako uklízečka a má dvě děti. Rodina je hodně pohybově aktivní, prakticky veškerý volný čas tráví sportem.

Rozhovor 3 proběhl s maminkou, která navštěvuje mateřskou školu až s druhým dítětem, u nějž depistáž odhalila větší odchylky od normálně se vyvíjejících dětí. Jedná

---

⁵⁴ Srov. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.s. 84.

se o maminku ve věku 34 let, která pracuje jako kadeřnice a nemá žádné zkušenosti s logopedií.

Rozhovor 4 byl proveden s maminkou, povoláním úřednicí, která má dvě děti. Mamince je 38 let. S logopedií dříve žádné zkušenosti neměla, až okolnosti ji přiměli k tomu se o ni zajímat. Jedná se o velmi pracovně vytíženou rodinu, děti byly už od jednoho roku věku přes den umístěovány v různých „hlídacích“ organizacích či u babiček. Holčičky tráví většinu času ve škole, poté navštěvují různé kroužky a domů se vrací prakticky až večer.

Rozhovor 5 byl veden s maminkou ve věku 34 let, která byla v době rozhovoru nezaměstnaná. Má tři děti, přičemž to nejmladší dítě s jiným partnerem. Jde o specifického chlapce, kterému je zároveň diagnostikováno ADHD. Maminka se mu snaží hodně věnovat, bohužel se jedná běh na dlouhou trať.

Rozhovor 6 poskytla maminka, která pracuje jako prodavačka a má dvě děti. Mamince je 42 let. Uvádí, že s logopedií určité zkušenosti má. Její starší dcera už měla problémy s výslovností, takže u syna věděla, že musí začít včas. O výslovnost svého syna se začala zajímat již od začátku jeho docházky do mateřské školy.

Rozhovor 7 probíhal s respondentkou, která byla ze všech nejmladší. Mladé mamince je 28 let a je na mateřské dovolené. Maminka má poměrně malé děti a nulové znalosti z oblasti logopedie. Dítě chodí do mateřské školy pouze 3 měsíce a maminka zatím o logopedické prevenci ve škole neví vůbec nic.

2.4 Analýza rozhovorů – výzkumné šetření

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

Kategorie	Výpovědi maminek
Zájem o problém	Syn měl problémy snad ve všech hláskách. (Rozhovor 6)
Pomoc	Ano vyhledala jsem pomoc, neboť mě oslovila paní učitelka ve školce. (Rozhovor 2) Pomoc jsme vyhledali hned po nástupu do mateřské školy. (Rozhovor 6) Jelikož jsem také logopedický asistent a o logopedii se jako matka tří dětí velmi zajímám, tak jsem pomoc v této oblasti hledat nemusela. Pokud by byl u dětí větší logopedický problém, než bych já sama zvládla, určitě bych pomoc vyhledala. (Rozhovor 1) Sice prý u nás ve školce jsou logopedičtí asistenti, ale tato vada je tak rozsáhlá, že to potřebuje zkušenější pomoc. (Rozhovor 3) Pomoc jsme vyhledali hned po nástupu do mateřské školy. Jelikož jsem měla zkušenosti s dcerou a věděla jsem, že se s tím musí začít brzo. (Rozhovor 6)
Stagnace	Ve dvou a půl letech jsme u dcery zpozorovali stagnaci ve vývoji řeči. (Rozhovor 4) U syna jsem už od malička viděla určité nedostatky ve vývoji. Asi okolo 2 roku, kdy vydával pouze nespecifikované zvuky a byl takový aktivnější, zrychlený a nesoustředěný. (Rozhovor 5)

Interpretace nalezených kategorií:

Z výpovědí respondentek jsem vytvořila tři kategorie, které spolu určitým způsobem velmi souvisí. Téměř všechny respondentky si uvědomovaly určitou odchylku ve vývoji svého dítěte. U některých dětí to byla odchylka jen v oblasti řeči, u dalších se k tomu přidružily i jiné odchylky. Zároveň se z rozhovorů ukázalo, že rodiče vyhledávají pomoc až v momentě, kdy jsou upozorněni odborníkem, například učitelkou mateřské školy, logopedickým asistentem, lékařem atp.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodné) začít s logopedickou prevencí? Co vás k tomu vede?

Kategorie	Výpovědi maminek
Začít opravdu brzo	<p>Dle mého názoru je vhodné začít už od batolete (nebo i dříve), bohužel je škoda, že se o tom ví tak málo, aby i rodiče miminek mohli začít cvičit jazyček. Určitě to rodiče dělají tak nějak automaticky, aniž by věděli, že se jedná o logopedickou prevenci. (Rozhovor 1)</p> <p>S logopedickou prevencí je důležité začít opravdu včas. Když už je nějaká anomálie ve vývoji, je podle mě už skoro pozdě. Jedině tak lze docílit včasného odstranění různých vad řeči. Mám srovnání s druhou dcerou a myslím, že to mohu přisoudit včasnému cvičení jazyčku. Druhá dcera cvičí jazyček už skoro od dvou let a její vyjadřování, artikulace je v souladu s věkem. Takže za mě mohu říct, že čím dřív, tím líp. (Rozhovor 4)</p> <p>Asi je důležité začít co nejdřív, aby si špatnou výslovnost děti nezapamatovaly, pak už by jejich odstraňování bylo určitě těžší. Takže asi tady platí pravidlo: „Čím dřív, tím líp.“ (Rozhovor 7)</p>
Nástup do školy	<p>Teď už vím, že je to důležité ještě ve školkovém věku. Se synem jsem trénovala každý den a neumím si představit, že bych takto trénovala v době, kdy by už chodil do školy. Ve škole toho bylo tolik, že jsem byla ráda, že řeč má čistou. (Rozhovor 2)</p> <p>Vhodná doba je určitě v předškolním věku, později je to podle mě už náročné, jelikož si dítě už upevní špatné návyky v řeči. A určitě než nastoupí do školy, kde nastanou jiné povinnosti jako je čtení a psaní a dítě s tím nemělo problém. (Rozhovor 6)</p>
Vhodný začátek	<p>Popravdě, kdyby mi to ve školce neřekly paní učitelky, nevím, kdy bych začala, myslela jsem, že to je třeba až u zápisu nebo tak něco. (Rozhovor 3)</p> <p>Bohužel nedokážu říct. Popravdě vůbec nevím, že něco takového existuje a že to hlavně nabízí i školka. (Rozhovor 5)</p>

Interpretace nalezených kategorií:

Z výše uvedených odpovědí vyplynulo, že si jsou rodiče vědomi nutnosti, začít s logopedickou prevencí včas. Jedna z respondentek si myslí, že díky včasnému cvičení jazyčku u druhé dcerky, nemá tato dcera žádný zásadní problém s řečí. Pouze dvě respondentky nevěděly, kdy je důležité začít s logopedickou prevencí. Bez logopedické depistáže by se pro vyhledání odborné pomoci tak brzo nerozhodly. Zároveň se ale většina respondentek shodla na tom, že v mateřské škole je důležité začít s logopedickou prevencí, protože v základní škole už jsou jiné starosti a špatná výslovnost by děti mohla brzdit například ve čtení a psaní.

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Kategorie	Výpovědi maminek
Cvičíme jazýček	Doma s dětmi cvičím jazýček již od útlého věku. (Rozhovor 1) Dostáváme od logopeda různá cvičení jazýčku, dechová cvičení a artikulace. (Rozhovor 4) Cvičíme doma teprve pár týdnů, dostali jsme zatím jen různé cvičení s jazýčkem, různé foukání, děláni hada SSS, kdy jazýček musí dcera mít v pusince schovaný. (Rozhovor 7)
Motorika	Vím, že hrubá a jemná motorika s vývojem řeči také souvisí, takže i v oblasti motoriky se snažím své děti rozvíjet. (Rozhovor 1)
Čteme pohádky, vyprávíme příběhy	Hodně si čteme pohádky. Snažím se dětem vyprávět i pohádky sama a aby děti doplňovaly a dovytvářely příběh. (Rozhovor 2) Snažím se s dcerou hodně mluvit, aby mi sama vyprávěla, co dělali ve školce, čteme pohádky a hraje si. (Rozhovor 7)
Není čas	Když si to tak uvědomím, nedělala jsem vůbec nic. Myslela jsem, že je ještě malinký a že to vše počká. Je pravda, že teď se učím se starším synem do školy a na mladšího tak nějak nezbyvá čas. (Rozhovor 3) Se synem se snažím, pokud mi to síly dovolí i doma cvičit minimálně tu logopedii. Musím přiznat, že občas je to hodně náročné si najít chvíli, ale musím. (Rozhovor 5)
Trénování	Trénovali jsme opravdu poctivě – třeba doma ve vaně, cestou autem a v každé volné chvíli. (Rozhovor 2) Tak určitě se synem denně cvičíme cca 5–10 minut, co nám paní učitelka napíše, snažím se dohledávat něco i na internetu, popřípadě v publikacích. (Rozhovor 6)

Interpretace nalezených kategorií:

Respondentky zde vcelku shodně uváděly, že se snaží doma s dětmi pracovat – rozvíjet je. Cvičí s dětmi jazýček a trénují podle pokynů paní logopedky. Několikrát se v jejich odpovědích objevilo, že svým dětem čtou pohádky, vypráví si příběhy. Jedna respondentka uvedla jemnou a hrubou motoriku, která také souvisí s vývojem řeči. Dvě respondentky na tuto otázku odpověděly, že jim na toto nezbyvá čas. Jedna z nich jako důvod uvedla, že se musí učit se starším synem a druhá z nedostatku sil, jelikož syn má diagnostikované ADHD.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

Kategorie	Výpovědi maminek
Měla podvědomí	Věděla jsem, co všechno musím dělat, aby se řeč správně rozvíjela. (Rozhovor 1) Jelikož už jsme s dcerou chodili do této školy, věděla jsem, že se na ně mohu obrátit. (Rozhovor 6)

Kategorie	Výpovědi maminek
Dostali doporučení	<p>Až když mě oslovila synova paní učitelka ve školce. Myslela jsem si, že na to má ještě dost času a že to jednou naskočí samo. (Rozhovor 2)</p> <p>Bohužel až poté, co mi to bylo řečeno ve školce. (Rozhovor 3)</p> <p>O návštěvě logopeda, jsem uvažovala, když bylo dceři cca 2 roky. Ale až na doporučení pediatra a po různých zdravotních vyšetření – vyšetření sluchu a psychologické vyšetření. (Rozhovor 4)</p> <p>Ihned potom, co mi to řekla obvodní lékařka. (Rozhovor 5)</p>
Neuvažovala nad tím	<p>Popravdě jsem nad tím vůbec ještě neuvažovala, vím, že dcera má určité problémy s výslovností, ale tak trochu jsem čekala, že ve školce bude nějaká logopedie. Takže jsem ráda, že to školka vlastně vyřešila za mě a ušetřila mi tím čas. (Rozhovor 7)</p>

Interpretace nalezených kategorií:

U této otázky byly odpovědi rozděleny na 2 části. Dvě maminky věděly, co mají dělat ohledně správného vývoje řeči. Jedna má kurz asistenta primární logopedické prevence a druhá měla zkušenosti se starší dcerou, a proto také věděla, že musí začít včas cvičit výslovnost. Ostatní maminky nad tím začaly přemýšlet až ve chvíli, kdy byly upozorněny buď v mateřské škole nebo u lékaře. Jedna z respondentek uvedla, že mateřská škola jí v tomto ohledu pomohla vadu řeči u dcery řešit včas.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

Kategorie	Výpovědi maminek
Individuální práce s dětmi	<p>Paní učitelky s dětmi individuálně cvičí a dcera mi vypráví, že i před spinkáním často cvičí jazyček. (Rozhovor 1)</p> <p>Paní asistentka se snaží s M. podle pokynů logopeda a logopedického asistenta individuálně pracovat na grafomotorice, zrakovém vnímání a rozvoji slovní zásoby. (Rozhovor 5)</p>
Komunikace	<p>S paní učitelkou – logopedickým asistentem, jsem hodně komunikovala, kde je dobré více zapracovat a co už zvládá dobře. Vše bylo o pochvalách, obrázcích a trénování. (Rozhovor 2)</p> <p>Spolupráce je na velmi dobré úrovni, domluva perfektní a pokud nám něco nejde kdykoliv se na paní učitelku můžu obrátit. Jednou za 14 dní procvičí s dcerou řeč a pak nám řeknou, na co se máme zaměřit doma. (Rozhovor 6)</p> <p>S paní učitelkou se domlouváme a ona mi ukazuje, jak to musí dcera dělat. Tato spolupráce je pro mě dokonalá, ušetří nám to hodně času. (Rozhovor 7)</p>
Docházíme k logopedovi	<p>Vím, že ve školce probíhají spolupráce s logopedem a rodiči, naše vada je ovšem tak závažná, že docházíme k logopedovi. (Rozhovor 3)</p> <p>Vzhledem k diagnostikované vývojové dysfázii docházíme k logopedce do SPC. Zkušenosti tedy žádné nemám a nemohu je hodnotit. (Rozhovor 4)</p>

Interpretace nalezených kategorií:

U výše uvedené otázky panovala téměř shoda. U dětí, které jsou v péči logopedických asistentů v mateřské škole, maminky vyzdvihly individuální péči ze strany logopedických asistentů. Zároveň pak velmi dobrou komunikaci s rodiči a vysvětlování, jak s dětmi pracovat doma. U dvou odpovědí nemohly maminky spolupráci zhodnotit, jelikož diagnózy dětí jsou závažnějšího charakteru a musí docházet k logopedovi.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

Kategorie	Výpovědi maminek
Depistáž	<p>Naše mateřské školka cvičí s dětmi individuálně, na základě depistáže s logopedem. (Rozhovor 1)</p> <p>V naší školce nabízejí logopedickou depistáž a zároveň depistáž školní připravenosti. (Rozhovor 2)</p>
Individuální logopedické péče	<p>Dříve do školky docházela pravidelně i paní logopedka, teď si myslím podle vyprávění ostatních maminek, že vše zajišťují paní učitelky – logopedické asistentky. (Rozhovor 2)</p> <p>V loňském roce docházela do školky logopedka, nyní tuto funkci převzaly paní učitelky, které jsou pro tuto činnost kvalifikované. (Rozhovor 4)</p> <p>Vím, že zde probíhají individuální práce mezi logopedickým asistentem a rodiči. (Rozhovor 5)</p> <p>Vím, že v případě menších problémů cvičí paní učitelka s dětmi logopedii individuálně ve třídě. (Rozhovor 3)</p>
Školka dělá maximum	<p>Myslím, že pak už je to jen na rodiči, zda bude s dítětem cvičit či nikoliv. Ale pokud cvičit nebude, nemůže očekávat, že to z něj udělá školka. Myslím, že v tomto směru dělá školka maximum. (Rozhovor 6)</p> <p>Myslím, že z této oblasti toho školka dělá už dost. Nemyslím si, že by měla dělat víc. Od jiných známých vím, že oni toto ve školce nemají a velmi by to uvítali. (Rozhovor 7)</p>

Interpretace nalezených kategorií:

V odpovědi na tuto otázku se respondentky shodly v odpovědích. Informovanost o logopedické depistáži a zároveň i individuální práce logopedického asistenta probíhá ve škole na velice dobré úrovni. Tři respondentky se zároveň shodly, že škola dělá z hlediska logopedie maximum.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Kategorie	Výpovědi maminek
Kroužek	Rodiče by se tam už od útlého věku dětí dozvěděli, jak jazýček cvičit. (Rozhovor 1)

Kategorie	Výpovědi maminek
Letáčky	Napadají mě třeba nějaké letáčky u praktického lékaře, kde by bylo, jak cvičit jazýček. Myslím, že to by rodičům opravdu pomohlo a mohli by cvičit už velmi brzo. (Rozhovor 5)
Nejsem jediná	Jsou skupiny na sociálních sítích a tam si maminky pomáhají a sdělují si své vlastní příběhy. Docela mi pomohlo, že nejsem sama. (Rozhovor 3)
Nejsem odborník	Bohužel ne, myslím, že tato práce je dostačující. (rozhovor 6) Nemám žádné zkušenosti a jak jsem řekla, jsme teprve na začátku. (Rozhovor 7) Mé zkušenosti jsou minimální, a ne každý nápad může vést u laika ke zlepšení správné artikulace. (Rozhovor 4)
Internet	Možná nějaká výuková videa. (Rozhovor 2) Velmi mě překvapila různá videa na internetu a že jich je opravdu hodně. (Rozhovor 3)

Interpretace nalezených kategorií:

V rámci odpovědí se respondentky rozdělily na dvě skupiny. Jedna skupina nedokázala uvést, zda by existovala nějaká další možnost pomoci v oblasti artikulace. Druhá skupina vidí určitou rezervu u nejmladších dětí, tedy ještě v době před docházkou do mateřské školy. Dvě respondentky se shodly, že cvičení jazýčku (oromotorika) by se mělo dostat více do podvědomí rodičů.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano kdy jste se s ní prvně setkala?

Kategorie	Výpovědi maminek
Souhlas	Málokterý rodič toto ví, a přitom je to pro správnou výslovnost tak strašně důležité. (Rozhovor 1) Jo tak to už vím. Měli jsme to napsané před každým cvičením v notýsku (Rozhovor 2) Možná také proto mladší dcera nemá skoro žádný problém. (Rozhovor 4) Ano já to vím, ale až od té doby, co docházíme k logopedovi. (Rozhovor 5)
Mezera	V tomto směru vidím určité mezery. (Rozhovor 1)
Neměla „páru“	Já osobně jsem se s tím setkala, až když jsem dělala logopedického asistenta, předtím jsem o tom také vůbec neměla „páru“. V tomto směru vidím určité mezery. (Rozhovor 1) Nikdy jsem se s tímto slovem neseťkala, až u logopedky. (Rozhovor 3) Setkala jsem s tím až po logopedické depistáži syna, předtím jsem o tom nevěděla a ani neslyšela. (Rozhovor 6) Ještě před třemi měsíci bych to nevěděla. Je to to naše cvičení jazýčku. Paní asistentka nám řekla, že to je základ celé řeči a dokud nebude mít jazýček pořádně rozcvičený a nebude ho ovládat tak se nehne z místa. (Rozhovor 7)

Interpretace nalezených kategorií:

I když jsou zde uvedené tři kategorie, bylo by možné je shrnout do jediné odpovědi. Všechny sedm respondentek se shodlo, že ví, co to je oromotorika. Zároveň se však shodly, že se s touto důležitou součástí logopedické prevence setkaly až v době, kdy nastal logopedický problém. Maminka v rozhovoru číslo 1 uvedla, že v tomto směru, zde vidí určité mezery.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Kategorie	Výpovědi maminek
Spolupráce v MŠ	<p>Je super ta spolupráce, kterou teď vidím u M. s asistentkou se snažím komunikovat, informuji se i u paní učitelky. (Rozhovor 5)</p> <p>Jak už jsem několikrát uvedla, že jsem ráda, že to takto funguje ve školce a my nemusíme nikam chodit. (Rozhovor 7)</p> <p>Já jsem v tomto směru nepolíbená a jsem ráda za každou pomoc paní učitelky. Synovi se učení slovíček moc zalíbilo a jsou znát už první velké pokroky. (Rozhovor 3)</p> <p>Jsem ráda, že nás na vadu výslovnosti upozornila paní učitelka, jinak bychom možná problém začali řešit až příchodem do školy. (Rozhovor 2)</p>
Dřívější začátek	<p>Myslím, že v tomto směru by se s dětmi mělo začít pracovat už dříve. Na trhu chybí jakákoliv brožurka s cvičením jazýčku, kdy je možno začít opravdu brzo. Nebo třeba u praktického lékaře, jsou tam mnohdy až nesmyslné letáčky, ale letáček s tímto problémem, zde zcela chybí. V dnešní době, kdy na děti nemáme zas až tolik času, který bychom chtěly a děti tráví spoustu času na digitálních přístrojích. Ano digitálně jsou velmi rozvinuté, ale bohužel řeč stagnuje. (Rozhovor 4)</p>
Rodiče vadu neslyší	<p>Bohužel rodiče dětí ty vady často ani neslyší a myslí si, že to jejich dítě mluví „moc hezky.“ (Rozhovor 1)</p>

Interpretace nalezených kategorií:

Tato otázka byla doplňující, aby měly respondentky možnost k celému rozhovoru ještě něco dodat. Téměř všechny se shodly, že logopedická prevence je v mateřské škole dostačující a spolupráci s logopedickými asistentkami si pochvalují. Respondentka 4 ještě dodává, že by se v oblasti logopedie mělo začít cvičit už dříve, a ne až v momentě, kdy je patrný problém v řeči. Tato maminka by uvítala třeba letáčky u praktického lékaře.

2.5 Shrnutí výsledků výzkumu – diskuse

V první otázce, která zjišťovala, co vedlo rodiče k tomu, aby vyhledali pomoc logopeda, jedna maminka uvádí, že u jejího dítěte došlo ke stagnaci vývoje řeči ve 2,5 letech. Z tohoto důvodu vyhledala odbornou pomoc.⁵⁵ Maminka, jež má zkušenosti s logopedií pomoc nemusela vyhledávat, ale uvádí, že v případě většího logopedického problému by zcela určitě pomoc odborníka vyhledala. Zároveň se ukázalo, že rodiče vyhledávají pomoc až v momentě, kdy jsou na problém upozorněni odborníkem, tj. učitelkou mateřské školy⁵⁶, logopedickým asistentem, lékařem atp.

⁵⁵ Viz kap. teoretické části 1.2 Logopedická prevence

⁵⁶ Viz RVP PV (s. 17) se můžeme dočíst o této roli učitele mateřské školy (rozvoj řečových schopností, souvislého vyjadřování u dětí, artikulace, rozvoj slovní zásoby, předčtenářská gramotnost, ...)

Z odpovědí na otázku, která zjišťovala, proč a kdy je podle respondentek (vhodné) důležité začít s logopedickou prevencí a co je k tomu nejčastěji vede, vyplynulo, že rodiče jsou si vědomi nutnosti včasného začátku s logopedickou prevencí. Zároveň důležitost vyhledání pomoci v oblasti logopedie již po nástupu dítěte do mateřské školy⁵⁷, jelikož se domnívají, že včasná intervence je základem úspěšného vývoje řeči jejich dětí.

Následovala otázka, která zjišťovala, co respondentky dělají pro to, aby u svých dětí předcházely logopedickým problémům, případně je odstranily. Podle většiny dotázaných je důležité provádět gymnastiku jazyčku, dechová cvičení a nácvik artikulace již v útlém věku.⁵⁸ Nedílnou součástí cvičení je také čtení pohádek a vyprávění si s dětmi. Dvě maminky uvedly, že jim na cvičení s dítětem nezbyvá čas, což může pro budoucí vývoj řeči dítěte představovat závažný problém. Na cvičení řeči přitom postačí denně pouze několik minut.

Další otázka se zaměřovala na to, kdy rodiče začali přemýšlet o návštěvě logopeda. Většina dotázaných uvedla, že o návštěvě logopeda uvažovali až na doporučení paní učitelky z mateřské školy nebo na doporučení svého pediatra. Jedna maminka věděla sama, jak má se svým dítětem cvičit.

Pátá otázka se zaměřila na spolupráci logopedického asistenta (logopeda) s rodiči.⁵⁹ Spolupráce rodičů a logopeda je vždy řešena na individuální úrovni, přičemž se paní asistentka řídí podle pokynů logopeda. Má návod, jak pracovat na grafomotorice a rozvoji zrakového vnímání a slovní zásoby. Respondentky uvedly, že spolupráce s logopedickým asistentem je na velmi dobré úrovni, z důvodu závažnosti řečové vady dvě maminky uvedly, že dochází s dětmi k logopedovi.

Na otázku týkající se nabídky logopedické prevence a možnosti dalších aktivit spojených s logopedií maminky uváděly, že je v mateřské škole prováděna logopedická depistáž⁶⁰ a probíhá zde individuální spolupráce mezi logopedickým asistentem a rodiči, což je podle nich zcela dostačující. Pro většinu dotázaných je důležitým předpokladem cvičení s dětmi doma.

Další otázka zjišťovala, zda rodiče napadá nějaká další možnost pomoci, která by vedla ke správné artikulaci.⁶¹ Podle maminek je důležité, aby rodiče byli formou letáčků či brožur informováni, jak cvičit jazyček. Podle jedné z maminek je také vhodné sdílení vlastních problémů a poznatků na sociálních sítích.

Odpovědi na otázku týkající se oromotoriky byly překvapující. S tímto termínem se všechny maminky setkaly, až po návštěvě u logopedického pracovníka. Správně maminky uvedly, že se jedná o důležitou součást cvičení výslovnosti. Oromotorika je důležitá zejména pro správný vývoj artikulace, rozvíjí jazyček a děti následně nemají problém s výslovností, jak uvedly některé z dotázaných maminek. Z odpovědí bohužel

---

⁵⁷ Srov. Kejkličková, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada-Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0 s. 30.

⁵⁸ Viz kap. 1.4 Metody rozvíjení správné výslovnosti, zřetelnosti a srozumitelnosti řeči dítěte – oromotorika

⁵⁹ Viz závěr kap. 1.2 logopedické prevence – „Nejdůležitější pro logopedickou prevenci je však kooperace mezi rodiči a logopedem či logopedickým asistentem a samozřejmě individuální přístup k dítěti. Je důležité s dětmi pracovat celostně a hledat tu nejlepší cestu pro dítě k nápravě řeči.“

⁶⁰ Viz kap. 1.2 Logopedická prevence – depistáž, Srov. LIPNICKÁ, Milena. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0. s. 11.

⁶¹ Viz kap. 1.5 Vývoj výslovnosti a artikulace

vyplývalo, že tento důležitý pilíř logopedické prevence (jak je uvedeno v teoretické části⁶²) se do podvědomí rodičů dostává až v případě logopedického problému.

Poslední otázka byla spíše doplňující. Zjišťovala, zda k tomuto tématu chtějí dotazované maminky ještě něco dodat. Podle většiny respondentek velkým benefitem mateřské školy je, že nabízí konzultace s logopedickou asistentkou. Tato asistentka nejedné mamince doporučila návštěvu logopedie ještě před nástupem jejího dítěte na základní školu, což je pro dítě nesmírnou výhodou, protože se pak mnohem lépe adaptuje na školní režim. Mezi nevýhody patří, že rodiče dětí s vadou řeči často nejsou schopni tuto vadu rozeznat, a že není k dispozici dostatek výukových materiálů k této tematice.

Z provedeného kvalitativního výzkumu vyplynula také nutnost včasného zahájení logopedické pomoci v případě vad řeči u dětí. Z rozhovorů je zřejmé, že rodiče u jejichž děti se objevují menší či větší odchylky v řeči, mají zájem tento problém řešit a pravidelně se svými dětmi rozvíjejí řeč pomocí různorodých technik. Také se ukázalo, že rodiče mají sice znalosti v oblasti oromotoriky, ale až poté co se s tímto základním pilířem logopedické prevence setkali u logopeda či logopedického asistenta. Pokud by se s oromotorikou setkali již dříve, třeba by neměly jejich děti logopedický problém a odstraňování vad by nebylo zdoluhavé. Oromotorika podporuje přiměřený a rovnoměrný rozvoj všeobecné obratnosti mluvidel. Na základě výzkumu byly pro rodiče vypracovány praktické ukázky, jak pomoci dětem se v oblasti logopedické prevence všeobecně rozvíjet již od útlého věku.⁶³

Zároveň jsem šetřením zjistila neinformovanost respondentek ohledně gymnastiky jazyčku už v nejmladším předškolním věku. Z tohoto důvodu i na základě výsledků šetření byl zpracován letáček s oromotorikou pro konkrétní školku. Letáček je určen pro rodiče dětí a obsahuje instrukce k domácímu procvičování.⁶⁴ Cílem je zapojit rodiče do řešení problémů s řečí jejich dětí, ale i osvěta zaměřená na rodiče, která by mohla být větší například i ze strany dětského lékaře. Rodiče pak čekají příliš dlouho a chlácholí se tím, že jejich dítě je ještě malé a že se to samo „spraví“.

Věřím, že řeč se bude u dětí v dalších letech zdokonalovat a rozvíjet mnohem lépe, a to i na základě zvýšené dostupnosti logopedické prevence formou zmíněného letáčku, neboť komunikace je základem socializace a seberealizace dítěte.

---

⁶² Viz kap. 1.4.1 Motorika mluvidel (oromotorika)

⁶³ Viz Příloha III – Praktické ukázky pro domácí procvičování oromotoriky, dechového, zrakového a sluchového cvičení. (Praktická ukázka pro skupinovou logopedickou chvílku pro mateřské školy.)

⁶⁴ Viz Příloha II – Oromotorika – letáček pro rodiče na domácí procvičování s dětmi.

Závěr

Hlavním tématem mojí bakalářské práce byl dětský vývoj řeči a smysl logopedické prevence. Cílem bylo zmapovat informovanost rodičů o logopedické prevenci a jejich ochotu využívat nabídky logopedické prevence ve svém okolí. Zároveň bylo cílem zjistit, jak by bylo možné zvýšit informovanost o logopedické prevenci a zároveň její dostupnost. Bakalářská práce poukazuje na aktuální problémy u dětí v konkrétní mateřské škole. Zkoumá a tematizuje přístup i příležitosti, které mají rodiče k řešení těchto problémů.

Je důležité si uvědomit, že dětem jako model komunikace slouží také učitel. Ten by měl děti respektovat, brát ohled na úroveň jejich jazykových znalostí a vhodně je rozvíjet. Učitel by se měl také snažit sledovat mimiku, gesta, chování dětí a porozumět jim, protože neverbální projevy mohou signalizovat, že je buď vše v pořádku, nebo ne. Je důležité s dětmi diskutovat a vyprávět si s nimi formou, které rozumí. Tímto způsobem učitel děti rozvíjí v komunikačních schopnostech a může sledovat kvalitu jejich řeči. Jsem proto přesvědčena, že v dnešní době bez logopedických asistentek by se narušená komunikační schopnost u dětí napravovala velmi obtížně, jelikož to není v silách pouze samotných logopedů.

Předkládaná bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývala převážně vývojem dětské řeči a výslovnosti. Přiblížila nám pojem logopedie, logopedické prevence a základní typy narušené komunikační schopnosti. Tato teorie je důležitá pro další práci logopedických asistentů v mateřských školách. Praktická část se věnovala samotnému výzkumu a praktickým, rodičům určeným, ukázkám toho, jak podpořit správný a celistvý rozvoj dítěte. K dosažení cíle bakalářské práce, jimž bylo výzkumné zjištění na hlavní výzkumnou otázku: „Jak aktivní je zájem o logopedickou prevenci ze strany rodičů a jaký je hlavní důvod rodičů (ne)vyhledat odbornou pomoc?“, byl zvolen kvalitativní výzkum založený na polostrukturovaných rozhovorech s rodiči.

Hlavním zjištěným výstupem z kvalitativního výzkumu, provedeného v rámci této bakalářské práce je, že rodiče mají velký zájem na tom, aby jejich děti správně vyslovovaly hlásky a aby se jejich řeč vyvíjela správným směrem. Vědí, jak je důležité dětem poskytovat přiměřené množství podnětů a příležitostí ke komunikaci. Bohužel většina maminek řešení této problematiky nechává na mateřské škole a logopedických asistentech či logopedech. Proto jsou v mateřských školách důležité i depistáže, díky kterým děti zahájí logopedickou terapii včas.

Při realizaci výzkumu pro svoji bakalářskou práci jsem získala mnoho cenných informací a poznatků, které budou přínosem nejen pro konkrétní mateřskou školu, ale i pro širokou veřejnost. Osobně se budu snažit své letáčky, zaměřené na prevenci vad řeči, nabídnout i v ordinacích dětského lékaře a v ostatních mateřských školách.

Seznam použitých zdrojů

FENWICK, Elizabeth. *Velká kniha o matce a dítěti: [praktická příručka o těhotenství, porodu a péči o dítě do tří let]*. 7. Opr. A dopl. Vyd. Bratislava: Perfekt, 1998. ISBN 80-8046-091-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Vyd.1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Praha: Grada Publishing, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie*. Praha: Grada Publishing, 2006. Pedagogika. ISBN 80-247-1110-9.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3687-7.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-667-5.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem: prevence poruch řeči: opožděný vývoj: lehká mozková dysfunkce a řeč: koktavost: logopedická péče*. 2., aktual. A dopl. Vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.

LECHTA, Viktor. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-801-5.

LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-572-5.

LECHTA, Viktor. A kol. *Logopedické repetitorium*. Bratislava. SPN, 1990. ISBN 80-08-00447-9

LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 359 s. ISBN 80-7178-801-5

LIPNICKÁ, Milena. *Logopedická prevence v mateřské škole*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0381-0.

NEUBAUER, Karel. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1390-1.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. A rozš. Vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

SOVÁK, Miloš. *Uvedení do logopedie: vysokoškolská učebnice pro posluchače pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. Knižnice speciální pedagogiky.

SOVÁK, Miloš. *Logopedie: učebnice pro vysoké školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1981. Jako svou publikaci č. 06-40-11/II/2

SYNEK, František. *Hlasy a hlásky: rozvíjení a výchova řeči: z praxe výchovného logopéda*. Praha: archart, 1995. ISBN 80-901500-6-3.

ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VAŠÍKOVÁ, Jana a Iva ŽÁKOVÁ. *Význam primární logopedické prevence v rozvoji řečových a jazykových schopností dětí předškolního věku*. Ve Zlíně: Univerzita Tomáše Bati, 2018. ISBN 978-80-7454-798-0.

VYŠTEJN, Jan. *Vady výslovnosti*. 4. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

Seznam příloh

Příloha I	Přepis rozhovorů	35
Příloha II	Letáček pro oromotorika mluvidel.....	45
Příloha III	Praktické ukázky	46
Příloha IV	Scan vyhodnocení kategorií.....	52

Příloha I   Přepis rozhovorů

Rozhovor č. 1: žena, věk 42, učitelka prvního stupně základní školy, dcera 12let, syn 8 let, dcera 5 let

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Jelikož jsem také logopedický asistent a o logopedii se jako matka tří dětí velmi zajímám, tak jsem pomoc v této oblasti hledat nemusela. Pokud by byl u dětí větší logopedický problém, než bych já sama zvládla, určitě bych pomoc vyhledala. Moje děti měly jen klasické problémy s hláskou R a Ř, které se věkem odstranily. Nejmladší dcera měla problém s mezizubními sykvkami.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„Dle mého názoru je vhodné začít už od batolete (nebo i dříve), bohužel je škoda, že se o tom ví tak málo, aby i rodiče miminek mohli začít cvičit jazýček. S tím můžeme začít už opravdu brzo formou určité komunikace s dítětem (různé škleby, prskání, žvatláni, olizování, ...). Stejně tak jako povídání si nad knihami, ukazování si věcí v okolí dítěte, což rozšiřuje slovní zásobu. Podávat dítěti informace okolo nás, ale zároveň ho nezahlcovat dlouhými souvětími. Rodič by měl dítěti podávat informaci jen o malý krůček dál. Určitě to rodiče dělají tak nějak automaticky, aniž by věděli, že se jedná o logopedickou prevenci.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Doma s dětmi cvičím jazýček již od útlého věku, vyprávíme si příběhy, čteme knihy a prohlížíme obrázky. Vím, že hrubá a jemná motorika s vývojem řeči také souvisí, takže i v oblasti motoriky se snažím své děti rozvíjet.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

„Věděla jsem, co všechno musím dělat, aby se řeč správně rozvíjela. U dvou starších dětí jsem žádný problém v řeči nemusela řešit. U nejmladší dcery jsme museli intenzivněji pracovat na sykvkách, neboť dávala jazýček mezi zoubky.“

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„Do školky, kam chodily mé děti, ale dnes už jen nejmladší dcera, se v oblasti logopedie změnilo hodně. Vím, že 8 z 10 učitelek má stejný kurz logopedického asistenta jako já. Logopedii se tam věnují opravdu hodně. Probíhá zde logopedické depistáže a paní učitelky s dětmi individuálně cvičí a dcera mi vypráví, že i před spinkáním často cvičí jazýček.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„V naší mateřské školce cvičí paní učitelky s dětmi individuálně, na základě depistáže s logopedem. Děti si nosí do školky notýsky, pomocí kterých komunikují rodiče s učitelkou. Samozřejmě i formou rozhovoru s rodiči a praktickými ukázkami. Pro předškolní třídu jsou určené různé besedy s logopedem, kde se rodiče dozví mnohé informace, důležité pro vstup na základní školu. Myslím, že naše školka dělá pro rozvoj dětí v oblasti logopedie opravdu hodně. Nemyslím si, že zde něco chybí.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

(Přemýšlí) „Vím, že v této oblasti je v dnešní uspěchané době, mnoho mezer. Některé děti mají s výslovností problémy ještě na základní škole. Mají problémy jak s psaním, tak čtením, ale i celková komunikace mezi vrstevníky vážne, neboť mají určitý hendikep. Dle mého by bylo super a jako matka bych i navštěvovala kroužek cvičení s jazýčkem. Rodiče by se tam už v útlém věku dětí dozvěděli, jak jazýček cvičit. Myslím si, že by to byl velmi přínosný kroužek, protože v tomto odvětví toho moc není.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano kdy jste se s ní prvně setkala?

„Co je oromotorika vím moc dobře, ale zároveň vím, že málokterý rodič toto ví, a přitom je to pro správnou výslovnost tak strašně důležité. Já osobně jsem se s tím setkala, až když jsem dělala logopedického asistenta, předtím jsem o tom také vůbec neměla „páru“. V tomto směru vidím určité mezery. Věřím, že kdyby byl „kroužek“ pro 2leté děti v oblasti logopedické prevence, tak by o to byl velký zájem.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

(Přemýšlí) „Myslím, že ne. Jsem ráda, že se v naší školce logopedické prevenci opravdu věnují a podle kamarádek a dětí co mám ve třídě vím, že ne všude je to tak. Bohužel rodiče dětí ty vady často ani neslyší a myslí si, že to jejich dítě mluví moc hezky.“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 2: žena, věk 45, uklízečka, syn 6 let, dcera 4 roky

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Ano, vyhledala jsem pomoc, neboť když byly synovi 4 roky, oslovila mě ve školce paní učitelka, zda bych neměla zájem o logopedii ve školce. Nosil by si notýsek a s paní učitelkou, jelikož je logopedický asistent, by trénoval správnou výslovnost. Já bych s ním pak doma opakovala, co už s paní učitelkou učili ve školce. Syn měl špatné R a Ř. Souhlasila jsem. U mladší dcery teď žádný problém není, výslovnost má bez chyb. Ale je pravda, že když jsem cvičila se synem logopedii, cvičila s námi i dcera. Možná i díky tomu včasnému cvičení je teď bez vady výslovnosti.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„Teď už vím, že je to důležité ještě ve školkovém věku. Ale popravdě, předtím jsem si to vůbec neuvědomovala, že bych s ním měla něco trénovat. Byla jsem moc ráda, že mě na to paní učitelka upozornila a tuto špatnou výslovnost se nám podařilo odstranit. Paní učitelka říkala, že s vývojem řeči souvisí i pohybové nadání, a proto jsou naše pokroky tolik znát. Chtěla jsem, aby před nástupem do školy dobře mluvil a četl. Se synem jsem trénovala každý den a neumím si představit, že bych takto trénovala v době, kdy by už chodil do školy. Ve škole toho bylo tolik, že jsem byla ráda, že řeč má čistou.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Hodně si čteme pohádky. Snažím se dětem vyprávět i pohádky sama a aby děti doplňovaly a dovytvářely příběh. Povídky si o společných zážitcích. Učili jsme se logopedické říkanky, které jsme dostaly na trénování. Dostávali jsme i úkoly, abychom doma něco k tomu namalovali, nebo udělali. Trénovali jsme opravdu poctivě – třeba doma ve vaně, cestou autem a v každé volné chvíli.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

(Úsměv) „Až když mě oslovila synova paní učitelka ve školce. Určitě jsem s tím souhlasila, jelikož jsem věděla, že nemá dobré R a Ř, ale popravdě jsem netušila, že již v tomto věku se má začít. Myslela jsem si, že na to má ještě dost času a že to jednou naskočí samo“ *(smích)*.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„S paní učitelkou – logopedickým asistentem, jsem hodně komunikovala, kde je dobré více zapracovat a co už zvládá dobře. Vše bylo o pochvalách, obrázcích a trénování. Ve volné chvíli, nebo při spinkání (jelikož syn byl nespavý) s ním paní učitelka trénovala a vše zapsala do sešitu. Potom to se mnou zkonzultovala. Ve školce si myslím toho dělají dost pro správný vývoj řeči. A i vidím, že má syn větší slovní zásobu“ *(opět smích – někdy i od svých vrstevníků)*.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„V naší školce nabízejí logopedickou depistáž a zároveň depistáž školní připravenosti. Dále pak vím, že jako u syna tu jsou možnosti individuální logopedické péče. Dříve do školky docházela pravidelně i paní logopedka, teď si myslím, podle vyprávění ostatních maminek, že vše zajišťují paní učitelky – logopedické asistentky.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Možná nějaká výuková videa“ *(má poznámka: na www.youtube.cz je plno videí, kde je možno si vybrat jakékoliv logopedické cvičení)*.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

(přemýšlí) „Nevím, co to je“ *(má poznámka – Zeptala jsem se tedy jestli s paní učitelkou dělali třeba čertíčka nebo různě olizovali pusinku. Když odpověděla, že ano, tak jsem řekla, že to je ta oromotorika)*. „Jo tak to už vím. Měli jsme to napsané před každým cvičením v notýsku, a to je to, co dělám i s mladší dcerkou.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Jsem ráda, že nás na vadu výslovnosti upozornila paní učitelka, jinak bychom možná problém začali řešit až s příchodem do školy“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 3: žena, věk 34, kadeřnice, syn 8 let, syn 4,5 roků (opožděný vývoj řeči)

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Nastoupili jsme do školky až letos, syn do této doby do školky nechodil. Paní učitelky mě upozornily na špatnou řeč syna. Což jsem u něj i slyšela, ale myslela jsem si, že se to časem také naučí sám. V mateřské škole byla logopedická depistáž, kde zjistily, že syn má velmi malou slovní zásobu a skoro žádnou hlásku nevyslovuje správně. Vzhledem k jeho věku mi doporučila paní logopedka návštěvu u logopeda. Sice prý u nás ve školce jsou logopedičtí asistenti, ale tato vada je tak rozsáhlá, že to potřebuje zkušenější pomoc. Bohužel syn nedokáže rozeznávat barvy, je plachý a méně mluvný. Učíme se barvy, správný úchop tužky, různé hry, dostáváme obrázky a jiné.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodné) začít s logopedickou prevencí?

(Vzdychnutí) „Popravdě, kdyby mi to ve školce neřekly paní učitelky, nevím, kdy bych začala. Myslela jsem, že to je třeba až u zápisu nebo tak něco. Nyní máme za sebou čtyři návštěvy u logopeda – trénujeme barvy, různé špulení pusinky, vyplazování a hodně povídání podle obrázků, které od paní logopedky dostaneme.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Když si to tak uvědomím, nedělala jsem vůbec nic. Možná i proto, že se starším synem, jsem žádné problémy neměla. Je pravda, že teď se s ním hodně učím do školy a na mladšího tak nějak nezbývá čas. Myslela jsem, že je ještě malinký a že to vše počká. S manželem mu rozumíme dobře a on si na vše, co potřebuje, ukáže. Když jsem se ptala paní učitelky, řekla mi, že je ve třídě syn tichý a že se skoro neprojevuje. Samozřejmě čteme pohádky, ale je to spíše, co chtěl ten starší syn. Nyní už se snažím rozvíjet i mladšího syna – povídáme si, snažím se ho ptát na různé věci, co dělali ve školce, co měli k obědu, čteme více jednodušších pohádek a různé pracovní listy, které dostaneme u paní logopedky.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

„Bohužel, až poté, co mi to bylo řečeno ve školce. Ani paní doktorka mě na nic neupozornila a já svému synovi rozumím. Teď už vím, jaká to byla chyba. Když jsem teď měla možnost ho slyšet na besídce a srovnat ho s ostatními vrstevníky, tak jsem se skoro až zhrozila“ *(maminka má posmutnělý výraz)*.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„U staršího syna jsem žádnou spolupráci nezaznamenala, asi proto, že tam žádný problém nebyl. V naší nynější školce, už jsem po dvou měsících byla upozorněna na špatnou výslovnost a možnost logopedické depistáže. Samozřejmě jsem souhlasila, výsledek mě ovšem překvapil. Víím, že ve školce probíhají spolupráce s logopedem a rodiči, naše vada je ovšem tak závažná, že docházíme k logopedovi.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„Na úvodní schůzce v mateřské škole paní ředitelka říkala, že na každé třídě je logopedický asistent, a že se na něj můžeme kdykoliv obrátit s dotazem. Jak už jsem říkala proběhla i depistáž ve školce. Teď s paní učitelkou komunikujeme, co cvičíme a jak cvičíme, ale logopedii ve školce nevyužíváme. Víím, že v případě menších problémů cvičí paní učitelka s dětmi logopedii individuálně ve třídě.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Díky paní logopedce jsem se začala zajímat o to co vše se dá o logopedii najít. Velmi mě překvapila různá videa na internetu a že jich je opravdu hodně. Jsou skupiny na sociálních sítích a tam si maminky pomáhají a sdělují si své vlastní příběhy. Docela mi pomohlo vědět, že nejsem jediná. Půjčila jsem si knihy ve školce, abych byla v obraze. Žádná další možnost mě nyní nenapadá.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

„Nikdy jsem se s tímto slovem nesetkala, až u logopedky. Doslali jsem obrázkové materiály na cvičení jazýčku, rtů, dýchání, zraku a jiných her.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Musím říct, že mě překvapilo, jak moc se v naší nové školce dělá a řeší. Jak už jsem říkala u staršího syna jsem se s tím nikdy nesetkala a ani nezaznamenala, že by něco v bývalé školce probíhalo. Zase na druhou stranu, co vše musí učitelka v mateřské školce řešit a jak dítě celkově rozvíjí. Já jsem v tomto směru nepolíbená a jsem ráda za každou pomoc paní učitelky. Synovi se učení slovíček moc zalíbilo a jsou znát už první velké pokroky.“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 4: žena, věk 38, úřednice, dcera 5 let, dcera 4 roky (vývojová dysfázie)

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Ve dvou a půl letech jsme u dcery zpozorovali stagnaci ve vývoji řeči. Verbální komunikace byla minimální oproti jejím vrstevníkům. Vše jsme začali řešit s pediatrem a byla nám doporučena celá řada vyšetření a následně i návštěva logopeda. Dcera v té době komunikovala pouze gesty a různými zvuky. Viděli jsme problém i v hrubé motorice. Na základě doporučení jsme měli možnost výběru v našem městě ze dvou logopedů. Dcera navštěvuje logopeda od 3 let věku.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„S logopedickou prevencí je důležité začít opravdu včas. Když už je nějaká anomálie ve vývoji je podle mě už skoro pozdě. Jedině tak lze docílit včasného odstranění různých vad řeči. Mám srovnání s druhou dcerou a myslím, že to mohu přisoudit včasnému cvičení jazyčku. Druhá dcera cvičí jazyček už skoro od dvou let a její vyjadřování, artikulace je v souladu s věkem. Takže za mě mohu říct, že čím dřív, tím líp.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„V současnosti máme logopedický problém a navštěvujeme 1x měsíčně logopeda a 2x do roka psychologa, pod jejichž vedením se snažíme pracovat na řeči a odstraňování vady. Dostáváme od logopeda různá cvičení jazyčku, dechová cvičení a artikulace. Opakujeme si doma slovíčka, cvičíme dějovou posloupnost podle obrázků, vyprávíme si pohádky. U těchto všech cvičení s námi spolupracuje i mladší dcera, která má v současné době lepší vyjadřovací schopnosti a větší slovní zásobu. Tady to opravdu přisuzuji včasnému přístupu.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

„O návštěvě logopeda, jsem uvažovala, když bylo dceři cca 2 roky. Ale až na doporučení pediatra a po různých zdravotních vyšetření – sluchové vyšetření a psychologické vyšetření, které byli v pořádku. Logopedii navštěvuji s dcerou od cca 3 let. Naučila nás, jak s dcerou pracovat, co procvičovat a na co se zaměřit.“

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„Vzhledem k diagnostikované vývojové dysfázii docházíme k logopedce do SPC. Zkušenosti tedy žádné nemám a nemohu je hodnotit. Víím, že ve školce asistenti jsou. V loňském roce využívala asistenta na hodinu denně, bohužel z toho nemám žádný závěr.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„V loňském roce docházela do školky logopedka, nyní tuto funkci převzaly paní učitelky, které jsou pro tuto činnost kvalifikované. V loňském roce měla dcera na malý počet hodin i asistentku, letos už jí nepotřebuje. Myslím, že třeba nějaký kroužek by byl určitě přínosný, vzhledem k tomu, kolik dětí má v současnosti nějaký logopedický problém. Nejsem si však jista, zda jsou na to ve školkách kapacity.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Bohužel v této oblasti spíše přijímám poznatky, jak s dcerou pracovat, než abych disponovala nápady, jak zlepšit artikulaci. Mé zkušenosti jsou minimální, a ne každý nápad může vést u laika ke zlepšení správné artikulace. Jednou jsem narazila na internetu na videa ohledně logopedie a myslím, že ty jsou pro laika také docela dobré.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

„O této metodě jsem se dozvěděla až u logopeda, předtím jsem o tom vůbec neslyšela. Využíváme a cvičíme se starší i s mladší dcerou. Jak už jsem řekla možná také proto mladší dcera nemá skoro žádný problém, ale to je zřejmě jen má domněnka.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Když se tak zamyslím i co vím od ostatních přátel, tak o logopedii člověk slyší, až když má nějaký problém. Myslím, že v tomto směru by se s dětmi mělo začít pracovat už dříve. Na trhu chybí jakákoliv brožurka s cvičením jazýčku, kdy je možno začít opravdu brzo. Nebo třeba u praktického lékaře, jsou tam mnohdy až nesmyslné letáčky, ale letáček s tímto problémem zde zcela chybí. V dnešní době, kdy na děti nemáme zas až tolik času, který bychom chtěly a děti tráví spoustu času na digitálních přístrojích. Ano digitálně jsou velmi rozvinuté, ale bohužel řeč stagnuje.“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 5: žena, věk 34, nezaměstnaná, syn 12 let, dcera 9 let, syn 5 let (ADHD, epilepsie, vývojová dysfázie)

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„U syna jsem už od malička viděla určité nedostatky ve vývoji. Asi okolo 2 roku, kdy vydával pouze nespecifikované zvuky a byl takový aktivnější, zrychlený a nesoustředěný. Byla nám u obvodního lékaře doporučena návštěva logopedie. Bohužel u syna byla později diagnostikováno ADHD. K logopedovi do SPC docházíme pravidelně, zároveň jsme v úzkém kontaktu s psychologem a s učitelkami v MŠ. Docházku zvládáme pouze s asistentem, který pomáhá synovi se sebeobsluhou a po domluvě s logopedem a logopedickým asistentem trénují se synem logopedii, grafomotoriku, oromotorika, zrakové vnímání a slovní zásobu.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„Bohužel nedokážu říct. Popravdě vůbec nevím, že něco takového existuje a že to hlavně nabízí i školka. Jelikož jsme už tento problém měli před docházkou do mateřské školy a věděli jsme, že bude potřebovat pomoc, volili jsme školku na základě doporučení od naší logopedky. Jelikož nám říkala, že je nutné, aby ta pomoc byla intenzivní. V současné době je syn na medikaci a soustředěnost už se nám lepší.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Jelikož jsem u prvních dvou dětí neměla žádný problém, možná jsem ho neslyšela (*pokrčení rameny*). Tak s těmi jsem opravdu nic v tomto směru nedělala. Možná je to i tím, že mají jiného otce. Můj současný přítel, byl prý v dětství také „zrychlený.“ Ale tenkrát se to nijak neřešilo, takže možná to má po otci“ (*smích*). „Se synem se snažím, pokud mi to síly dovolí i doma cvičit minimálně tu logopedii. Musím přiznat, že občas je to hodně náročné si najít chvílku, ale musím. Hrajeme různé hry na cvičení paměti, povídáme si nad knihami, hrajeme deskové hry. Vše se odvíjí od celkové nálady syna. Snažím se s ním procvičovat barvy, zvířátka a podle pokynů paní logopedky i cvičení jazýčku.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

„Ihned potom, co mi to řekla obvodní lékařka. Do té doby jsem sice viděla, že je syn pozadu oproti jiným dětem, ale myslela jsem si, že to všechno dožene.“

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„V našem případě probíhá intenzivně a myslím, že velmi dobře. Spolupráce je i s logopedem, psycholožkou, učitelkou v mateřské škole a asistentkou pedagoga. Každý den se společně bavíme o M., co dělal ve školce a jaký měl den. Paní asistentka se snaží s M. podle pokynů logopeda a logopedického asistenta individuálně pracovat na grafomotorice, zrakovém vnímání a rozvoji slovní zásoby. Jinak myslím, že na úvodní schůzce říkala paní ředitelka, že v každé třídě je logopedický asistent.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„Vím, že zde probíhají individuální práce mezi logopedickým asistentem a rodiči. Proběhla zde logopedická depistáž, ale víc nevím. Jo vlastně mi nabízeli ve školce jakékoliv publikace, předškolní a grafomotorické listy.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Teď už vím, že je toho poměrně dost – internet, publikace, školka. Ale vím to až od té doby, kdy máme problém, předtím jsem se s tím nikdy nesetkala. Myslím, že kdyby se o tom všem (gymnastika mluvidel) vědělo už o něco dřív, bylo by to asi lepší. Napadají mě třeba nějaké letáčky u praktického lékaře, kde by bylo, jak cvičit jazýček. Myslím, že to by rodičům opravdu pomohlo a mohli by cvičit už velmi brzo.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

„Jak už jsem říkala, ano já to vím, ale až od té doby, co docházíme k logopedovi.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Je super ta spolupráce, kterou teď vidím u M. s asistentkou se snažím komunikovat, informuji se i u paní učitelky. Vím, že je to dost těžké, jelikož M. Moc nemluví.“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 6: žena, věk 42, prodavačka, dcera 12, syn 6let

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Pomoc jsme vyhledali hned po nástupu do mateřské školy. Jelikož jsem měla zkušenosti s dcerou a věděla jsem, že se s tím musí začít brzo. Takže když byly synovi 4 roky, měl problémy snad ve všech hláskách, včetně měkčení, takže to je běh na dlouhou trať. Teď už je předškolák a už jen docvičujeme R a Ř, má je sice vyvozené, ale ještě je v běžné řeči nepoužívá. Takže ho stále opravujeme a zastavujeme.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„Vhodná doba je určitě v předškolním věku, později je to podle mě už náročné, jelikož si dítě už upevní špatné návyky v řeči. A určitě, než nastoupí do školy, kde nastanou jiné povinnosti, jako je čtení a psaní a s tím dítě nemělo problém. Přeci jen když si bude špatně předříkávat text, tak ho i špatně napíše.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Tak určitě se synem denně cvičíme cca 5–10 minut, co nám paní učitelka napíše, snažím se dohledávat něco i na internetu, popřípadě publikacích. Bohužel syna do toho musím občas i trochu nutit, ale pak se u toho i nasmějeme. Takže si povídáme a já ho opravuji anebo zastavuji, vyprávíme si příběhy, pohádky. Hraje různé slovní hry.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

„Jelikož už jsme s dcerou chodili do této školy, věděla jsem, že se na ně mohu obrátit. Když bylo synovi okolo 4 let a nastoupil do školky, tak jsem se na logopedii zeptala. Jelikož už i u dcery byly menší potíže s výslovností, tak jsem to chtěla řešit včas. Kluci jsou přeci jen pomalejší“*(smích)*.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„Spolupráce je na velmi dobré úrovni, domluva perfektní a pokud nám něco nejde kdykoliv se na paní učitelku můžu obrátit. Jednou za 14 dní procvičí s dcerou řeč a pak nám řeknou, na co se máme zaměřit doma.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„Naše školka nám nabízí logopedickou depistáž a poradenství s logopedkou. A následnou péči logopedického asistenta v podobě paní učitelky. Myslím, že pak už je to jen na rodiči, zda bude s dítětem cvičit či nikoliv. Ale pokud cvičit nebude, nemůže očekávat, že to z něj udělá školka. Myslím, že v tomto směru dělá školka maximum.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Bohužel ne, nejsem odborník a myslím, že tato práce je dostačující.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

„Oromotorika je cvičení jazýčku a celkově celé oblasti úst. Setkala jsem s tím až po logopedické depistáži syna, předtím jsem o tom nevěděla a ani neslyšela. Bohužel ani u dcery jsem to nevěděla, možná i proto, že tam opravdu až tak zásadní problém nebyl.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Já myslím, že jsem vše podstatné řekla.“

Moc děkuji za rozhovor.

Rozhovor č. 7: žena, věk 28, nezaměstnaná – mateřská dovolená, dcera 4,5 roky, dcera 1 rok

1) Co vás vedlo k tomu, abyste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

„Pomoc klasického logopeda jsme zatím ještě nevyhledali. Ve školce nás upozornily paní učitelky na špatnou výslovnost dcery, kdy dává jazýček mezi zuby. A na základě logopedické depistáže ve školce nám bylo doporučeno domluvat se s paní učitelkou, která je logopedický asistent, abychom se společně pokusili problém odstranit. Všimli jsme si, že jakoby šišlá, jsme tudíž rádi, že nás takto brzo na vadu upozornili, a že můžeme včas začít cvičit.“

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

„Asi je důležité začít co nejdříve, aby si špatnou výslovnost děti nezapamatovaly, pak už by jejich odstraňování bylo určitě těžší. Takže asi tady platí pravidlo: „Čím dřív, tím líp.“

3) Co děláte pro to, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

„Cvičíme doma teprve pár týdnů, dostali jsme zatím jen různé cvičení s jazýčkem, různé foukání, dělání hada SSS, kdy jazýček musí dcera mít v pusince schovaný. Snažím se s dcerou hodně mluvit, aby mi sama vyprávěla, co dělali ve školce, čteme pohádky a hrajeme si.“

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

(přemýšlení) „Popravdě jsem nad tím vůbec ještě neuvažovala, vím, že dcera má určité problémy s výslovností, ale tak trochu jsem čekala, že ve školce bude nějaká logopedie. Takže jsem ráda, že to školka vlastně vyřešila za mě a ušetřila mi tím čas.“

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o možnosti využít pomoci logopedického asistenta ve vaší mateřské škole?

„Jsme teprve na začátku a spolupráci si moc chválím. Nosíme si do školky sešit, ve kterém máme úkoly. S paní učitelkou se domlouváme a ona mi ukazuje, jak to musí dcera dělat. Tato spolupráce je pro mě dokonalá, ušetří nám to hodně času. Víím od kamarádek, že takto to probíhá v každé třídě.“

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítali byste ještě nějakou službu ve vaší mateřské škole, která by pomáhala vašim dětem s rozvojem řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

„Myslím, že z této oblasti toho školka dělá už dost. Nemyslím si, že by měla dělat víc. Od jiných známých vím, že oni toto ve školce nemají a velmi by to uvítali. Konala se logopedická depistáž na základě, které teď s instrukcemi paní učitelky doma cvičíme jazýček a různé zvuky.“

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

„Bohužel nemám žádné zkušenosti a jak jsem řekla jsme teprve na začátku.“

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

„Ještě před třemi měsíci bych to nevěděla. Je to to naše cvičení jazýčku. Paní asistentka nám řekla, že to je základ celé řeči a dokud nebude mít jazýček pořádně rozcvičený a nebude ho ovládat, tak se nehne z místa.“

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

„Jak už jsem několikrát uvedla, že jsem ráda, že to takto funguje ve školce a my nemusíme nikam chodit. Snažím se s dcerou cvičit, když už si s ní paní učitelka dává tu práci. Je taky pravda, že nám dá do sešitu nějaký úkol, který bychom měli splnit. Moc mě i těší, že dcera cvičit chce a sama si na to myslí. Nejlepší doba je večer před spinkáním, kdy mladší dcera už spinká a my máme čas jen na sebe.“

Moc děkuji za rozhovor.

Příloha II Letáček pro oromotorika mluvidel

GYMNASTIKA MLUVIDEL

ANEB JAK POMOCI SVÉMU DÍTĚTI KE SPRÁVNÉ ARTIKULACI

ŘEČ JE NEJNÁROČNĚJŠÍM MOTORICKÝM ÚKONEM LIDSKÉHO TĚLA A ZÁKLADNÍM PILÍŘEM VÝSLOVNOSTI. I V ÚSTECH POTŘEBUJEME VĚDĚT, KDE SE JAZYK NACHÁZÍ A CO VŠE V ÚSTECH MÁME. U TĚCH NEJMENŠÍCH DĚTÍ VŠAK JEŠTĚ NEJDEME PO VÝSLOVNOSTI, ALE STAVÍME ZÁKLADY PRO BUDOUCÍ NÁCVIK VÝSLOVNOSTI. TATO CVIČENÍ JSOU URČENA PRO DĚTI OD DVOU LET VĚKU. DOPORUČUJI CVIČIT KAŽDÝ DEN CHVILIČKU, TŘEBA VE VANĚ NEBO PŘED SPINKÁNÍM.

- OLIZOVÁNÍ RTŮ DOKOLA – MŮŽEME NAMAZAT TŘEBA MEDEM
- OLIZOVÁNÍ NĚKOLIKRÁT HORNÍHO A PAK DOLNÍHO RTU – STĚRAČE U AUTA
- OTEVŘEME PUSU A VOLÁME ÁÁÁ, STRÍDÁME S PUSOU ZAVŘENOU
- POČÍTÁNÍ JAZYKEM HORNÍ A SPODNÍ ŘADU ZUBŮ
- VYPLÁZNOUT JAZYK AŽ NA BRADU
- DOSÁHNOUT JAZYKEM AŽ NA NOS
- POSLAT PUSINKU – NAŠPULIT RTY
- JEŠTĚRKA – POHYBOVAT JAZYKEM Z KOUTKU DO KOUTKU, NEJDŘÍVE POMALU A PAK RYCHLE
- ČERTIK – POHYB JAZYKA ZPŘEDU DOZADU A ZPĚT – JAKO ČERTIK I SE ZVUKEM
- ŠIROKÝ ÚSMĚV – HAD SSS
- USMĚJEME SE – JSOU NAM VIDĚT ZOUBKY – OPICE SE SMĚJE, -NEJSOU NAM VIDĚT ZOUBKY – OPICE SE ZLOBÍ
- BRNKÁNÍ O SPODNÍ RET
- SKOUSNOUT ZOUBKY A POHYBOVAT RTY VPRAVO A VLEVO
- MLASKÁNÍ
- ZAMRAČIT SE
- SCHOVAT RTY – BEZZUBÝ OPIČÁK – PEVNĚ SEMKNOU RTY A PAK RYCHLE POVOLÍ
- SPOUŠTĚNÍ ČELISTI – KROUŽIVÝ POHYB ČELISTI – KRÁVA PŘEZVYKUJE
- DÁME ZOUBKY NA SEBE A PŘES SEBE
- NAŠPULIT RTY A VOLAT NA KOČÍČKU – ČIČIČI
- STRÍDAT ÚSMĚV A NAŠPULENÍ RTŮ – OSLÍK I-Á
- NAFOUKNĚME OBĚ TVÁŘE A PŘELÉVÁME VZDUCH Z JEDNÉ TVÁŘE DO DRUHÉ
- UDĚLÁME JAZYKEM NA JEDNÉ A NA DRUHÉ TVÁŘI "HRBOL" – PECKA
- OPIČKA – DÁME JAZYK PŘED SPODNÍ ZUBY
- VTAHOVÁNÍ TVÁŘE DOVNITŘ
- KONÍČEK – PLÁČÁME JAZYČEKEM – MŮŽEME PŘITOM ŠPULIT RTY A BUDE TO VYDÁVAT VŽDY JINÝ ZVUK
- TUKÁME ŠPIČKOU JAZYKA ZA HORNÍMI REZÁKY
- PŘISÁT JAZYK NA HORNÍ PATRO – MŮŽEME ZHODNOTIT PODJAZYKOVOU UZDIČKU
- RULÍČKA – ZVEDÁME OKRAJE JAZYKA
- DÁT SI SLANOU TYČINKU MEZI RET A NOS A DRŽET JÍ TAM
- VELMI DOBRĚ FUNGUJE JEDLÝ PAPIR, KTERÝ SI DÍTĚ PŘILEPÍ NA HORNÍ ČELIST JAZYKEM A POTÉ SE HO SNAŽÍ DOSTAT DOLŮ – JE TO OBTÍŽNĚ

Příloha III Praktické ukázky

„Řekni mi a já to zapomenu, ukaž a já si to zapamatuji, nech mě to vyzkoušet a já to pochopím.“

Čínské přísloví

V této kapitole se budu věnovat praktickým ukázkám z vlastní logopedické prevence. Při práci s dětmi je důležité děti nesrovnávat ani s jinými dětmi ani s tabulkami. Každé dítě potřebuje svůj čas. Každé dítě má jiné rodinné zázemí, které ho formuje a dodává mu rozdílnou škálu podnětů. V dnešní době jsou rodiče málo poučeni o možnostech logopedické prevence, přitom stačí tak málo. Například už od miminka používat oromotoriku – gymnastiku mluvidel. Důležitost ukazování a popisování je raná forma komunikace přecházející k prvním slovům. Neboť zrak hlavním je zdrojem informací a k jejich vyjádření pak slouží samotná řeč. S řečí souvisí i další faktory, jak jsme již zmiňovali v teoretické části – jemná a hrubá motorika, koordinace těla, smyslové vjemy, grafomotorika a mnoho dalšího.

Myslím, že jen velmi málo maminek ví o motorice mluvidel, přitom je tak jednoduchá, účinná a můžou u toho se svými dětmi zažít i mnoho legrace.

Na základě výsledků z výzkumu, který jsem provedla v mateřské škole, jsem sestavila návrhy pro domácí oromotorické cvičení již od útlého věku. Jak vyplynulo z rozhovorů, rodiče – maminky vůbec neví o oromotorice a seznamují se s ní, až když mají určitý problém ve výslovnosti.

Gymnastika mluvidel

Tato cvičení jsou určena pro děti od dvou let věku. Mohou se využívat individuálně, ale já mám vyzkoušeno s dětmi v mateřské škole, že mohou být i skupinová. Tato cvičení zařazují před spinkáním ve školce a říkáme tomu „cvičení jazýčku aneb zahrajeme si na opičí školku (např. „Opice se opičí. Já budu učitelka opice a vy budete malé opičky a budete vše dělat podle mě.“). Jakékoliv toto cvičení lze pomocí motivace a kreativity zařadit do konkrétního bloku (budeme si hrát na čertíky, na klauny, ...). Určitě pracujeme formou nápodoby, kde není úplně tak důležitá správnost provedení. Vše probíhá formou hry a pochvaly.

Mezi cvičení patří:

- olizování rtů dokola – můžeme namazat třeba medem;
- olizování několikrát horního a pak dolního rtu – stěrače u auta;
- otevřeme pusku a voláme ááá, střídáme s pusou zavřenou;
- počítání jazykem horní a spodní řadu zubů;
- vypláznout jazyk až na bradu;
- dosáhnout jazykem až na nos;
- poslat pusinku – našpulit rty;
- ještěrka – pohybovat jazykem z koutku do koutku, nejdříve pomalu a pak rychle;
- čertík – pohyb jazyka zepředu dozadu a zpět – jako čertík i se zvukem;
- široký úsměv – had sss;
- usmějeme se – jsou nám vidět zoubky – opice se směje, nejsou nám vidět zoubky – opice se zlobí;

- brnkání o spodní ret;
- skousnout zoubky a pohybovat rty vpravo a vlevo;
- mlaskání;
- zamračit se;
- schovat rty – bezzubý opičák – pevně semknou rty a pak rychle povolí;
- spouštění čelisti – kruživý pohyb čelistí – kráva přežvykuje;
- dáme zoubky na sebe a přes sebe;
- uspáváme panenku – pššš, pšššš;
- našpulit rty a volat na kočičku – čičiči;
- střídat úsměv a našpulení rtů – oslík í-á;
- střídavě pohybujeme jazyčkem na prostředek horního rtu a na prostředek spodního rtu;
- nafoukneme obě tváře a přeléváme vzduch z jedné tváře do druhé;
- uděláme jazykem na jedné a na druhé tváři bouli – pecka, moucha, která létá v pusince;
- opička – dáme jazyk před spodní zuby;
- vtahování tváře dovnitř
- koníček – plácáme jazyčkem – můžeme přitom špulit rty a budeme vydávat vždy jiný zvuk;
- ťukáme špičkou jazyka za horními řezáky;
- přisát jazyk na horní patro – můžeme zhodnotit podjazykovou uzdičku;
- dáme jazyk za horní zoubky a vydržíme, než napočítám do pěti;
- rulička – zvedáme okraje jazyka;
- dát si slanou tyčinku mezi ret a nos a držet jí tam;
- velmi dobře funguje jedlý papír, který si dítě přilepí na horní čelist jazykem a poté se ho snaží dostat dolů – je to obtížné.

Dechová cvičení

Správné dýchání je základem všeho od prvního až do posledního výdechu. Rozumí se tím nádech nosem a výdech pusou. Před dechovým cvičením musí mít děti volné dýchací cesty. A samozřejmě správný sed pro volné dýchání.

Mezi dechová cvičení řadíme:

- hluboký nádech nosem a výdech pusou, je možno vyzkoušet i přerušovaný výdech třeba na hlásku ccc;
- vcucnout špagetu;
- foukání na list papíru – papírového kapesníčky, kde si dítě předtím nakreslilo pusinku;
- foukání do bublifuku;
- fotbálek – dítě si udělá kuličku z kousku papíru a foukáním se ho snaží dostat do cíle – můžeme udělat i nějakou dráhu na stole;
- pití brčkem;
- nafouknutí balónku;
- přenášení natrhaného papíru (papírová barevná kolečka a může je zároveň třídit podle barev) brčkem pomocí dechu z mističky do mističky;
- hospodaření s dechem – vyslovování slabik na jedno nadechnutí (má, bé, dá...);

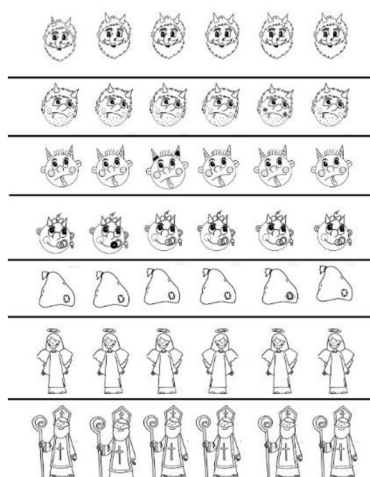
- doma s rodiči hra se svíčkou, dítě fouká do svíčky, ale plamínek musí stále plápolat a nesmí zhasnout.

Zraková cvičení

Logopedie souvisí se zrakovým vnímáním. I ve chvíli, kdy dítě ještě nemluví, tak již nějakým způsobem komunikuje. I neverbální komunikace je komunikace. Už malinkým dětem můžeme nabídnout první knihy, v dnešní době existuje plno knih v černobílé variantě. Dítě do určitého věku vnímá jen kontrasty. Krásně se mu stimuluje mozek a propojují zrakové dráhy. Důležité je si spojit jeden obrázek a jedno slovo.

- Hra – Pastelka se hýbe – vezmeme si dvě pastelky a ukazujeme dětem pomocí pastelek, kdy jedna pastelka je vodorovně a druhá k ní třeba o 90°, z pastelek křížek, kdy jedna pastelka je překřížená v horní části, ...obměnou je, že obrázek dítěti ukážu a ono ho už složí bez předlohy, můžeme i dva obrázce.
- Existuje také mnoho pracovních listů pro zrakové vnímání a prostorovou orientaci.

Sluchová cvičení

Sluch nás učí sdílet své myšlenky, emoce, naslouchání a také gramatice. Rozvíjí se sluchová pozornost a paměť. Je důležité dítě naučit naslouchat, aby mělo češtinu tzv. Napslouchanou, a poté si o tom můžeme povídat. Čeština je zvukově složitá a prostřednictvím čtení dítě vnímá řeč jako takovou, jak se nám hýbou ústa, jazyk, vnímá i napětí v obličeji. Což se neděje ve chvíli sledování animovaných pohádek, kde nevidí mimiku a ani čeština tam není pokaždé úplně dobrá. U sluchového cvičení se ze začátku můžeme opřít o zrakový vjem mimiky, později když dítě zvládá různá cvičení na sluch i pomocí zraku, zavážeme mu oči a situaci mu tím ztížíme.

Ukázky sluchového cvičení:

- krátké a dlouhé hlásky – krátká hláska ťuknou do dlaně
– dlouhá hláska udělat na dlani prstem čáru
- tu – tú

- na – ná
- ja – já
- tá – ta;
- sluchové rozlišování (věta, slabika, hláska) – máme symboly „zavřená pěst“ a „otevřená pěst“, kdy říkáme dítěti různá slova nebo hlásky a ono ukazuje pomocí symbolů, zda jsou stejné nebo jiné
  - kočka – kočka
  - pes – pes
  - ta – da
  - ru – řu
  - mává – dává
  - laň – daň
  - nova – nová
  - nima – nyma;
- rytmičtění slov – tleskání slov na slabiky
  - ma – mi – ka
  - tá – ta
  - do – me – ček
  - ja – bl – ko
  - bác – tác;
- rýmování – pomocí obrázků, ukážu dětem obrázek a na stole leží pár dalších obrázků, ze kterých dítě vybere ten správný, který se k tomu slovu rýmuje, u starších se může rýmovat více obrázků, úkolem je najít všechny:
  - domeček – stromeček – stoleček
  - kočička – botička
  - botičky – vodičky
  - makovice – rukavice – slunečnice
  - sluníčko – jablíčko
  - růžička – včelička;
- hra „opakuj po mě“ – podle věku dítě řekneme slova a dítě je zopakuje. u tříletého dítě řekneme tři slova – jablko, domeček, pes. u čtyřletého to budou čtyři slova;
- hra „vyskoč a tleskni“ – budeme říkat slova a když uslyší dítě slovo, které začíná na ..., tak vyskočí a tleskne – hra na sluchové vnímání a soustředěnost;
- skupinové sluchové cvičení – hra „slyšíš to“ – děti sedí v kroužku, jedno dítě je uprostřed a má zavázané oči. ostatní si opatrně před tělem podávají zvoneček, tak aby nezacinkal. pokud zvoneček zacinká, dítě uprostřed ukáže rukou směrem, odkud zvuk slyšelo. postupně se vystřídají všechny děti;
- skupinové sluchové cvičení (předškoláci) – hra „tleskaná“ – děti sedí například u stolečků, mají ruce zkřížené na stole a na nich položenou hlavu, tak aby neviděly. jejich úkolem je počítat jen tleskání. paní učitelka vydává zvuky – dupnutí, tlesknutí, plesknutí o nohy, o lavici, o zeď..., ale dítě počítá jen tlesknutí. poté zvednou jen ruku s počtem prstů, kolikrát paní učitelka tleskla;
- skupinové cvičení – hra „ptáčku, jak zpíváš“ – jedno dítě, které určí paní učitelka, jde za dveře. děti opět sedí u stolečků, jako u předešlé hry. ve třídě je určen ptáček, který napodobí zvuk ptáčka. to dítě, které bylo za dveřmi na otázku „ptáčku, jak zpíváš?“ určuje, kdo to je. po určení ptáčka se hra opakuje;

- skupinová hra „šla babička do městečka a koupila tam“... - hrajeme s dětmi před spinkáním, kdy si dítě zvukovou paměť spojí se zrakovou. každý řekne úvodní větu a přidá si k tomu jednu věc, kterou koupí v obchodě babička. ale musí nejprve odříkat všechny věci, které nakoupily děti před ním. tímto způsobem si dítě zapamatuje klidně i 10 věcí za sebou.

Logopedická chvílka

Logopedické chvílky můžeme využívat individuálně nebo skupinově. Jelikož je v mateřské škole obvykle přes 20 ve dětí ve třídě, rozdělujeme si s kolegy děti do dvou skupin a postupně se skupiny prostřídají. Snažím se, aby logopedická chvílka obsahovala a pomáhala dětem rozvíjet sluchovou a zrakovou perцепci, grafomotoriku, dechové cvičení, gymnastiku mluvidel – artikulační cvičení, jemnou a hrubou motoriku, udržení pozornosti a soustředění.

Téma: Říkají mi čertíček, vyplazuji jazýček.

Pomůcky: Papír, černá a červená pastelka, čertíci z rukavice.

Organizace: Děti jsou v kroužku na koberci, grafomotorika proběhne u stolečků.

Motivace: Děti přivítá plyšový maňásek čertíka, ale čertík pláče: „Ahoj děti, já jsem tak smutný a pláču, protože tu jsem sám a nemám tady žádného čertí kamarády. Někam se mi tu ztratili a já je nemůžu najít.“

Prostorová orientace: Ve třídě jsou rozmístěni čertíci a každý si najde svého čertíka a dá si ho na palec.

Jemná motorika: Děti mají čertíka na palci a do rytmu básničky ťukají postupně každým prstíčkem na čertíka.

*„Říkají mi čertíček, vyplazuji jazýček.
Na hlavě dva růžky mám, k čemu to já nevím sám.
Rameno mi pytel zdobí, na děti, co hodně zlobí.
Do peklička hop a skok, přijdu zase příští rok.“*

Sluchové cvičení: hra Jak se pozná čert? Děti mají za úkol vymyslet slovo(věc), podle které zaručeně poznají čerta a pomocí rukou to slovo vytleskají (ro-hy, ře-těž, py-tel, ko-py-to, o-cas, ko-žich, ...).

Dechové cvičení: Dáme si čertíka na dlaň a snažíme se ho sfouknout z dlaně dolů.

*„Letí z pekla čert a není to žert,
Po světě se rozhlíží a lumpíky vyhlíží.“*

Artikulační cvičení: „Naši malí čertíci ještě pořádně neumí čertovsky hubovat, tak je to musíme naučit.“

- vyplázneme jazyk až na bradu
- dosáhneme jazykem až na nosánek
- čertík se zlobí – mračíme se
- čertík je rád, že našel své kamarády – široký úsměv

- uděláme čertíka – ble, ble ble – jazyk se pohybuje dovnitř a ven.

Hrubá motorika: hra Lepidlo – „Čertí lepidlo se rozlilo a .... K zemi přilepilo.“ – děti běhají po prostoru třídy do zvuku bubínku. Když zvuk přestane paní učitelka říká: „*Čertí lepidlo se rozlilo a jen jednu ruku a jednu nohu (zadeček, čelo – jednu ruku – dvě nohy, břicho, ...) k zemi přilepilo.*“ Děti se mohou země dotýkat jen určenými částmi těla. Obměna je... „*a dva čertíky k sobě bříškem přilepilo.*“

Grafomotorika: Na stolečku mají děti bílé papíry, černou a červenou pastelku. Vezmou si černou pastelku a krouží pastelkou do kruhu – hlava čerta. Dbáme na správný úchop pastelky – špetkový. Když je hlava čerta už správně černá, dodělají červenou pastelkou detaily obličeje. Ponechání vlastní fantazie dítěti.

Příloha IV Scan vyhodnocení kategorií

* Když jsou na to schopní odbořit se k učitelce a říct: log. a ovládn. i ležet...

super a jako malá bych i navrhovala kroužek cvičení s jazyčkem. Rodiče by se tam už v určitém věku dětí dozvěděli, jak jazyček cvičit. Myslím si, že by to byl velmi přínosný kroužek protože v tomto věku odvádí toho tu moc není.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvitelů? Pokud ano kdy jste se s ní první setkala?

Co je oromotorika vím moc dobře, ale zároveň vím, že málokterý rodič toto ví, a přitom je to pro společenskou výsklopnost jak strážní důležitá. Já osobně jsem se s tím sešla až když jsem dělala logopedického asistenta, předtím jsem o tom také vůbec neměla slyšet. V tomto směru vím určitě mezery, vím, že kdyby byl „kroužek“ pro 2leté děti v oblasti logopedické prevence, tak by o to byl velký zájem.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

(Přemysla) Myslím, že ne. Jsem ráda, že se v naší škole logopedické prevenci opravdu věnují a podle kamarádek a dětí co mám ve třídě vím, že ne všude je to tak. Bohužel rodiče dětí ty vadí často ani neslyší a myslí si, že to jejich dítě mluví „mimo hazy“...

Rozhovor č. 2: žena, věk 45, ukližečka, syn 6 let, dcera 4 roky

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie? Ano vyhledala jsem pomoc, neboť když byly synovi 4 roky, oslovila mě ve škole paní učitelka, zda bych neměla zájem o logopedii ve škole. Nosil by si motýšek a s paní učitelkou, jelikož je logopedický asistent, by tenkrát správnou výslovnost. Já bych s ním pak doma opakovala, co už s paní učitelkou učili ve škole. Syn měl spatně R a R. Souhlasila jsem, U mladší dcery teď žádný problém není, výslovnost má bez chyb. Ale je pravda, že když jsem cvičila se synem logopedii, cvičila s mámí i dcera. Možná i díky tomu věnujeme cvičení je teď bez vadý výslovnosti.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (hodně) začít s logopedickou prevencí? Teď už vím, že je to důležité ještě ve školovém věku! Ale popravdě, předtím jsem si to vůbec neuvědomovala, že bych s ním měla něco trérovat. Byla jsem moc ráda, že mě na to paní učitelka upozornila a tuto šanci na výslovnost se nám podarilo odstranit. Paní učitelka řkala, že s vývojem řeči souvisí i pohybové nadání, a proto jsou naše pokroky tolik znat. Chtěla jsem, aby před nástupem do školy dobře mluvil a četl. Se synem jsem trénovala každý den a neumím si představit, že bych takto trénovala v době, kdy by už chodil do školy. Ve škole to bylo tolik, že jsem byla ráda, že teď má čistotu.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Hodně si čteme pohádky. Snažím se dětem vysvětlit i pohádky sama a aby děti dopřehly a doopravdy příběh. Povídky si o společných zážitcích. U čili jsme se logopedické říkanky, které jsme dostaly na těmování. Dostávaly jsme i úkoly, abychom doma něco k tomu namalovaly, nebo udeřaly. Čtenovali jsme opravdu psané – třeba doma ve vaně, cestou autem a v každé volné chvíli.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo? (Č. 2) Když kdy začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo? Jelikož jsem vedla, že nemá dibrč k a R, ale popravdě jsem nevěděla, že již v tomto věku se má začít. Myslím jsem si, že na to má ještě dost času a že to jednou naučí samo. (č. 2) čili

Kategorie 1 - zájem o poslehu - ženská

Rozhovor č. 1: žena, věk 42, učitelka prvního stupně základní školy, dcera 12 let, syn 8 let, dcera 5 let

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

Jelikož jsem také logopedický asistent a o logopedii se jako matka tři dětí velmi zajímám, tak jsem pomoci v této oblasti hledat nemusela. Pokud by byl u dětí větší logopedický problém, než bych ja sama zvládla, určitě bych pomoci vyhledala. Moje děti měly jen klasické problémy s hláskou R a R, které jsem včtem odstranily a nejmíladší dcera měla problém s mezizubními sykavkami.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodně) začít s logopedickou prevencí?

Dle mého názoru je vhodné začít už od batolats (nebo i dřívě), holižež je škoda, že se o tom ví tak málo, aby i rodiče miminek mohli začít cvičit jazyček. S tím můžeme začít už opravdu brzo formou určité komunikace s dítětem (různé sklady, prskání, Zvávání, olizování, ...). Stejně tak jako povídání si nad knihami, ukazování si věci v okolí dítěte, což rozšiřuje slovní zásobu. Pokud dítě informace okolo nás, ale zároveň ho nezabíhovat dlouhými souvětími. Rodič by měl dítěti podávat informace jen o mály kritiček dál. Určitě to rodiče dělají tak nějak automaticky, aniž by věděli, že se jedná o logopedickou prevenci.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Doma s dětmi cvičím jazyček již od útlého věku. Vypovídáme si příběhy, čteme knihy, a prohlížíme obrázky. Víme, že hruba a jemná motorika s vývojem řeči také souvisí, takže i v oblasti motoriky se snažím své děti rozvíjet.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

Vždyt jsem co se cítím musím dělat, aby se řeč správně rozvíjela. U dvou starších dětí jsem žádný problém v řeči nemusela řešit. U nejmíladší dcery jsme museli intenzivněji pracovat na sykavkách, neboť dávala jazyček mezi zoubky.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedickém asistentovi ve vaší mateřské škole?

Do školy, kam chodily mé děti, ale dnes už jen nejmíladší dcera, se v oblasti logopedie zrněnilo tam vnují opravdu hodně. Problém zde logopedického asistenta jako já. Logopedi se individuálně cvičila dcera mi vypráví, že i před spánkám často cvičí jazyček.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvírala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, beseda, ...?

Naše mateřské školka cvičí s dětmi individuálně, na základě doporučení logopeda. Děti si nosí do školy motýšky, pomoci Ke svých komunikují rodiče s učitelkou. Samozřejmě i formou rozhovoru s rodiči a praktickými ukázkami. Pro předškolní třídu jsou určeno různé besedy s logopedem, kde se rodiče dozví mimo jiné informace, důležité pro vstup na základní školu. Myslím, že naše školka dělá pro rozvoj dětí v oblasti logopedie opravdu hodně. Nemyslím si, že zde něco chybí.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

(Přemysla) Víme, že v této oblasti je v dnešní uspěchané době, mnoho mezer. Některé děti mají s výslovností problémy ještě na základní škole. Mají problémy jak s psaním, tak čtením, ale i celková komunikace mezi vrstevníky vzrůstá, neboť mají určitý hendikep. Dle mělo by bylo

čím dříve, čím lepší

namídl, co máš, je lepší, co máš, od sebe

individuální, je třeba s dětmi ve škole

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedických asistentovi ve vaší mateřské škole?

S paní učitelkou – logopedickým asistentem, jsem hodně komunikovala, kde je dobré více zapracovat a co už zvládá dobře. Vše bylo o pochvalách, obrázcích a trénování.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

Ve volné chvíli, nebo při spinkání (jelikož syn byl nespavý) s ním paní učitelka trénovala a vše zapsala do sešitu. Potom to se mnou konzultovala. Ve škole si myslím toho dělají dost pro správný vývoj řeči. A i vidím, že má syn větší slovní zásobu (opět smích – někdy i od svých vrstevníků).

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Možná nějaká výuková videa, (má poznámka: na www.youtube.cz je plno videí, kde je možno si vybrat jakékoliv logopedické cvičení)

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní první setkala?

(přemýšl.) Nevím, co to je. Zeptala jsem se tedy ještě s paní učitelkou dělali třeba čortička nebo různé ohřovávání pusinky. Když odpověděla, že ano tak jsem řekla, že to je ta oromotorika. Jo tak to pry už ví. Měli to napsané před každým cvičením v notýsku, a to je to co dělá i s mladší dečkou.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Jsem ráda, že nás na vadu výslovnosti upozornila paní učitelka, jinak bychom možná začali řešit až příchodem do školy

Rozhovor č. 3: Žena, věk 34, kadeřnice, syn 8 let, syn 4,5 roků (opožděný vývoj řeči)

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

Nastoupili jsme do této školky až letos a syn do této doby do školky nechodil. Paní učitelky mě upozornily na špatnou řeč syna. Což jsem u něj i slyšela, ale myslela jsem si, že se to časem také naučí sám. V mateřské škole byla logopedická depistáž, kde zjistily, že syn má velmi malou slovní zásobu a skoro žádnou hlásku nevysslovuje správně. Vzhledem k jeho věku mi doporučila paní logopedka návštěvu u logopeda. Sice prý u nás ve škole jsou logopedičtí asistenti, ale tato vada je tak rozsáhlá, že to potřebuje zkušenější pomoc. Bohužel syn nedokáže rozeznávat barvy, je plachý a méně mluvný. Učíme se tam barvy, správný úchop tužky, různé hry, dostáváme obrázky a jiné.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodně) začít s logopedickou prevencí?

(Vzdychnutí) Popravdě, kdyby mi to ve škole neřekly paní učitelky, nevím, kdy bych začala, myslela jsem, že to je třeba až u zápisu nebo tak něco. Nyní máme za sebou čtyři návštěvy u logopeda – trénujeme barvy, různé „špulení“ pusinky, vyplazování a hodně povídání podle obrázku, které od paní logopedky dostaneme.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Když si to tak uvědomím nedělala jsem vůbec nic. Možná i proto, že se starším synem, jsem žádné problémy neměla. Je pravda, že teď se s ním hodně učím do školy a na mladšího tak nějak nezbyvá čas. Myslela jsem, že je ještě malinký a že to vše počká. S manželem mu rozumíme dobře a on si na vše co potřebuje ukáže. Když jsem se ptala paní učitelky, řekla mi, že je ve třídě syn tichý a že se skoro neprojevuje.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

Bohužel až po té co mi to bylo řečeno ve škole. Ani paní doktorka mě na nic neupozornila a já svému synovi rozumím. Teď už vím, jaká to byla chyba. Když jsem teď měla možnost ho slyšet na besídce a srovnat ho s ostatními vrstevníky, tak jsem se skoro až zhržila. (maminka má posmutnělý výraz)

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedickým asistentovi ve vaší mateřské škole?

U staršího syna jsem žádnou spolupráci nezaznamenala, asi proto, že tam žádný problém nebyl. V naší nynější škole, už jsem už po dvou měsících byla upozorněna na špatnou výslovnost a možnost logopedické depistáže. Samozřejmě jsem souhlasila, výsledek mě ovšem překvapil. Víím že ve škole probíhá spolupráce s logopedem a rodiči, naše vada je ovšem tak závažná, že docházíme k logopedovi.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

Na úvodní schůzce v mateřské škole paní ředitelka řekla, že na každé třídě je logopedický asistent, a že se na něj můžeme kdykoliv obrátit s dotazem. Jak už jsem řekla proběhla i depistáž ve škole. Teď s paní učitelkou komunikujeme, co cvičíme a jak cvičíme, ale logopedii ve škole nevyužíváme. Víím, že v případě menších problémů cvičí paní učitelka s dětmi logopedii individuálně ve třídě.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Díky paní logopedce jsem se začala zajímat o to co vše se dá o logopedii najít. Velmi mě překvapily různá videa na internetu že jich je opravdu hodně. Jsou skupiny na sociálních sítích a tam si maminky pomáhají a sdělují si své vlastní příběhy. Docela mi pomohlo vědět, že nejsem jediná. Půjčila jsem si knihy ve škole, abych byla více „obrazce“.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní první setkala?

Nikdy jsem se s tímto slovem neseetkala, až u logopedky. Dostali jsem obrázkové materiály na cvičení jazyčku, rtů, dýchání, zraku a jiných her.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Musím říct, že mě překvapilo, jak moc se v naší nové škole dělá a řeší. Jak už jsem řekla u staršího syna jsem se s tím nikdy neseetkala a ani nezaznamenala, že by něco v bývalé škole probíhalo. Zase na druhou stranu, co vše musí učitelka v mateřské škole řešit a jak dítě celkově rozvíjí. Já jsem v tomto směru nepolibená a jsem ráda za každou pomoc paní učitelky. Syna se učení slovíček moc zalíbilo a jsou znát už první velké pokroky.

manila neseetkala, až, když jsem ji to zmínila, ale cítila, že se jí nic nehálo

manila není, až je důležitá, máte b. má depistáž by se po zhlédnutí odborné pomoci lah mo neseetkala.

zadna další možnosť ne jsou napsané

seetkali se až u logopeda

Rozhovor č. 4: žena, věk 38, třídniče, dcera 5 let, dcera 4 roky (vývojová dyslázie)

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

Ve 2,5 letech jsme u dcery zpozorovali stagnaci ve vývoji řeči. Verbální komunikace byla minimální oproti jejích vrstevníkům. Vše jsme začali řešit s pediatrem a byla nám doporučena celá řada vyšetření a následně i návštěva logopeda. Dcera v té době komunikovala pouze gesty a různými zvuky. Viděli jsme problém i v hrubé motorice. Na základě doporučení jsme měli možnost výběru v našem městě ze dvou logopedů. Dcera navštěvuje logopeda od 3 let věku.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodné) začít s logopedickou prevencí?

S logopedickou prevencí je důležité začít opravdu včas. Když už je nějaká anomálie ve vývoji je podle mě už skoro pozdě. Jedině tak lze docílit včasného odstranění různých vad řeči. Mám srovnání s druhou dcerou a myslím, že to mohu přisoudit včasnému cvičení jazyčku. Druhá dcera cvičí jazyček už skoro od dvou let a její vyjadřování, artikulace je v souladu s věkem. Takže za mě mohu říct, že čím dřív tím líp.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

V současnosti máme logopedický problém a navštěvujeme 1x měsíčně logopeda a 2x do roka psychologa, pod jejichž vedením se snažíme pracovat na řeči a odstraňování vady. Dostáváme od logopeda různá cvičení jazyčku, dechová cvičení a artikulace. Opakujeme si doma slovíčka, cvičíme dějovou posloupnost podle obrázků, vyprávíme si pohádky. U těchto všech cvičení s námi spolupracuje i mladší dcera, která má v současné době lepší vyjadřovací schopnosti a větší slovní zásobu. Tady to opravdu přisuzuji včasnému přístupu.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

O návštěvě logopeda, jsem uvažovala, když bylo dítěti cca 2 roky. Ale až na doporučení pediatra a po různých zdravotních vyšetření – sluchové vyšetření a psychologické vyšetření, které byly v pořádku. Logopedii navštěvuji s dcerou od cca 3 let. Naučila nás, jak s dcerou pracovat, co procvičovat a na co se zaměřit.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedických asistentovi ve vaší mateřské škole?

Vzhledem k diagnostikované vývojové dyslázi docházíme k logopedce do SPC. Zkušenosti tedy žádné nemám a nemohu je hodnotit. Víím, že ve školce asistenti jsou. V loňském roce využívala logopedického asistenta na hodinu denně, bohužel z toho nemám žádný závěr.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, beseda, ...?

V loňském roce docházela do školky logopedka, nyní tuto funkci převzaly paní učitelky, které jsou pro tuto činnost kvalifikované. V loňském roce měla dcera na malý počet hodin i asistentku, letos už ji nepotřebuje. Myslím, že třeba nějaký kroužek by byl určitě přínosný, vzhledem k tomu, kolik dětí má v současnosti nějaký logopedický problém. Nejsm si však jista, zda jsou na to ve školkách kapacity.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Bohužel v této oblasti spíše přijímám poznatky, jak s dcerou pracovat, než abych disponovala nápady, jak zlepšit artikulaci. Mě zkušenosti jsou minimální, a ne každý nápad může vést u

laika ke zlepšení správné artikulace. Jednou jsem narazila na internetu na videa ohledně logopedie a myslím, že ty jsou pro laika také docela dobré.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní první setkala?

O této metodě jsem se dozvěděla až u logopeda, předtím jsem o tom vůbec neslyšela. Využíváme a cvičíme se starší i s mladší dcerou. Jak už jsem řekla možná také proto mladší dcera nemá skoro žádný problém, ale to je zřejmě jen má domněnka.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Když se tak zamyslím i co vím od ostatních přátel, tak o logopedii člověk slyší, až když má nějaký problém. Myslím, že v tomto směru by se s dětmi mělo začít pracovat už dříve. Na trhu chybí jakákoliv brožurka s cvičením jazyčku, kdy je možno začít opravdu brzo. Nebo třeba u praktického lékaře, jsou tam mnohdy až nesmyslné letáčky, ale letáček s tímto problémem zde zcela chybí. V dnešní době, kdy na děti nemáme zas až tolik času, který bychom chtěly a děti tráví spoustu času na digitálních přístrojích. Ano digitálně jsou velmi rozvinuté, ale bohužel řeč stagnuje.

Rozhovor č. 5: žena, věk 34, nezaměstnaná, syn 12 let, dcera 9 let, syn 5 let (ADHD, epilepsie, vývojová dyslázie)

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

U syna jsem už od malička viděla určité nedostatků ve vývoji. Asi okolo 2 roku, kdy vydával pouze nespécifikované zvuky a byl takový aktivnější, zrychlený a nesoustředěný. Byla nam u obvodního lékaře doporučena návštěva logopedie. Bohužel u syna byla později diagnostikovaná ADHD. K logopedovi do SPC docházíme pravidelně, zároveň jsme v úzkém kontaktu s psychologem a s učitelkami v MŠ. Docházku zvládáme pouze s asistentem, který pomáhá synovi se sebeobslouhou a po domluvě s logopedem a logopedickým asistentem trénuje se synem logopedii, grafomotoriku, oromotoriku, zrakové vnímání a slovní zásobu.

2) Proč a kdy je podle vás důležité (vhodné) začít s logopedickou prevencí?

Bohužel nedokážu říct. Popravdě vůbec nevím, že něco takového existuje a že to hlavně nabízí i školka. Jelikož jsme už tento problém měli před docházkou do mateřské školy a věděli jsme, že bude potřebovat pomoc, volili jsme školku na základě doporučení od naší logopedky. Jelikož nám říkala, že je nutné, aby ta pomoc byla intenzivní. V současné době je syn na medikaci a soustředěnost už se nám lepší.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Jelikož jsem u prvních dvou dětí neměla žádný problém, možná jsem ho neslyšela (pokřičení rameny). Tak s těmi jsem opravdu nic v tomto směru nedělala. Možná je to i tím, že mají jiného otce. Můj současný přítel, byl prý v dětství také „zrychlený“. Ale tenkrát se to nijak neřešilo, takže možná to má po otci. (smích) Se synem se snažím, pokud mi to síly dovolí i doma cvičit minimálně tu logopedii. Musím přiznat, že občas je to hodně náročné si najít chvilku, ale musím. Hrajeme různé hry na cvičení paměti, povídáme si nad knihami, hrajeme deskové hry. Vše se odvíjí od celkového „nalazení“ syna. Snažím se s ním procvičovat barvy, zvířátka a podle pokynů paní logopedky i cvičení jazyčku.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

Rozhovor č. 4: žena, věk 38, třídennice, dcera 5 let, dcera 4 roky (vývojová dyslázie)

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

Ve 2,5 letech jsme u dcery zpozorovali stagnaci ve vývoji řeči. Verbální komunikace byla minimální oproti jejích vrstevníkům. Vše jsme začali řešit s pediatrem a byla nam doporučena celá řada vyšetření a následně i návštěva logopeda. Dcera v té době komunikovala pouze gesty a různými zvuky. Viděli jsme problém i v hrubé motorice. Na základě doporučení jsme měli možnost výběru v našem městě ze dvou logopedů. Dcera navštěvuje logopeda od 3 let věku.

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

S logopedickou prevencí je důležité začít opravdu včas. Když už je nějaká anomálie ve vývoji je podle mě už skoro pozdě. Jedině tak lze docílit včasného odstranění různých vad řeči. Mám srovnání s druhou dcerou a myslím, že to mohu přisoudit včasnému cvičení jazyčku. Druhá dcera cvičí jazyček už skoro od dvou let a její vyjadřování, artikulace je v souladu s věkem. Takže za mě mohu říct, že čím dřív tím líp.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

V současnosti máme logopedický problém a navštěvujeme 1x měsíčně logopeda a 2x do roka psychologa, pod jejichž vedením se snažíme pracovat na řeči a odstraňování vady. Dostáváme od logopeda různá cvičení jazyčku, dechová cvičení a artikulace. Opakujeme si doma slovíčka, cvičíme dějovou posloupnost podle obrázků, vyprávíme si pohádky. U těchto všech cvičení s námi spolupracuje i mladší dcera, která má v současné době lepší vyjadřovací schopnosti a větší slovní zásobu. Tady to opravdu přisuzuji včasnému přístupu.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

O návštěvě logopeda, jsem uvažovala, když bylo dětí cca 2 roky. Ale až na doporučení pediatra a po různých zdravotních vyšetření – sluchové vyšetření a psychologické vyšetření, které byli v pořádku. Logopedii navštěvují s dcerou od cca 3 let. Naučila nás, jak s dcerou pracovat, co procvičovat a na co se zaměřit.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedickém asistentovi ve vaší mateřské škole?

Vzhledem k diagnostikované vývojové dyslázi docházíme k logopedce do SPC. Zkušenosti tedy žádné nemám a nemohu je hodnotit. Víím, že ve školce asistenti jsou. V loňském roce využívala logopedického asistenta na hodinu denně, bohužel z toho nemám žádný zážr.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

V loňském roce docházela do školky logopedka, nyní tuto funkci převzaly paní učitelky, které jsou pro tuto činnost kvalifikované. V loňském roce měla dcera na malý počet hodin i asistentku, letos už ji nepotřebuje. Myslím, že třeba nějaký kroužek by byl určitě přínosný, vzhledem k tomu, kolik dětí má v současnosti nějaký logopedický problém. Nejsm si však jista, zda jsou na to ve školkách kapacity.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Bohužel v této oblasti spíše přijímám poznatky, jak s dcerou pracovat, než abych disponovala nápady, jak zlepšit artikulaci. Má zkušenosti jsou minimální, a ne každý nápad může vést u

laika ke zlepšení správné artikulace. Jednou jsem narazila na internetu na videa ohledně logopedie a myslím, že ty jsou pro laika také docela dobré.

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní první setkala?

O této metodě jsem se dozvěděla až u logopeda, předtím jsem o tom vůbec neslyšela. Využíváme a cvičíme se starší i s mladší dcerou. Jak už jsem řekla možná také proto mladší dcera nemá skoro žádný problém, ale to je zřejmě jen má domněnka.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Když se tak zamyslím i co vím od ostatních přátel, tak o logopedii člověk slyší, až když má nějaký problém. Myslím, že v tomto směru by se s dětmi mělo začít pracovat už dříve. Na trhu chybí jakákoliv brožurka s cvičením jazyčku, kdy je možno začít opravdu brzo. Nebo třeba u praktického lékaře, jsou tam mnohdy až nesmyslné letáčky, ale letáček s tímto problémem zde zcela chybí. V dnešní době, kdy na děti nemáme zas až tolik času, který bychom chtěly a děti tráví spoustu času na digitálních přístrojích. Ano digitálně jsou velmi rozvinuté, ale bohužel řeč stagnuje.

Rozhovor č. 5: žena, věk 34, nezaměstnaná, syn 12 let, dcera 9 let, syn 5 let (ADHD, epilepsie, vývojová dyslázie)

1) Proč nebo zda vůbec jste vyhledali pomoc v oblasti logopedie?

U syna jsem už od malička viděla určité nedostatky ve vývoji. Asi okolo 2 roku, kdy vydával pouze nespecifikované zvuky a byl takový aktivnější, zrychlený a nesoústředěný. Byla nam u obvodního lékaře doporučena návštěva logopeda. Bohužel u syna byla později diagnostikovaná ADHD. K logopedovi do SPC docházíme pravidelně, zároveň jsme v úzkým kontaktu s psychologem a s učitelkami v MŠ. Docházku zvládáme pouze s asistentem, který pomáhá synovi se seobsluhou a po domluvě s logopedem a logopedickým asistentem trénují se synem logopedii, grafomotoriku, oromotoriku, zrakové vnímání a slovní zásobu.

2) Proč a kdy je podle vás důležité(vhodné) začít s logopedickou prevencí?

Bohužel nedokážu říct. Popravdě vůbec nevím, že něco takového existuje a že to hlavně nabízí i školka. Jelikož jsme už tento problém měli před docházkou do mateřské školy a věděli jsme, že bude potřebovat pomoc, volili jsme školku na základě doporučení od naší logopedky. Jelikož nám říkala, že je nutné, aby ta pomoc byla intenzivní. V současné době je syn na medikaci a soustředěnost už se nám lepší.

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Jelikož jsem u prvních dvou dětí neměla žádný problém, možná jsem ho neslyšela (pokřivení rameny). Tak s těmi jsem opravdu nic v tomto směru nedělala. Možná je to i tím, že mají jiného otce. Můj současný přítel, byl prý v dětství také „zrychlený“. Ale tenkrát se to nijak neresilo, takže možná to má po otcí. smíchlí se synem se snažím, pokud mi to síly dovolí i doma cvičit minimálně tu logopedii. Musím přiznat, že občas je to hodně náročné si najít chvíli, ale musím. Hrajeme různé hry na cvičení paměti, povídáme si nad knihami, hrajeme deskové hry. Vše se odvíjí od celkového „nalazení“ syna. Snažím se s ním procvičovat barvy, zvířátka a podle pokynů paní logopedky i cvičení jazyčku.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

Asi je důležité začít co nejdřív, aby si špatnou výslovnost dětí nezapamatovaly, pak už by jejich odstraňování bylo určitě těžší. Takže asi tady platí pravidlo: „Čím dřív, tím líp.“

3) Co děláte proto, aby vaše dítě nemělo logopedický problém? Co děláte v tomto směru s dětmi doma?

Cvičme doma teprve pár týdnů, dostali jsme zatím jen různé cvičení s jazyčkem, různé foukání, dělání hada SSS, kdy jazyček musí dcera mít v pusince schovaný. Snažím se s dcerou hodně mluvit, aby mi sama vyprávěla, co dělala ve školce, čteme pohádky a hrajeme si.

4) Kdy jste začala přemýšlet o návštěvě logopeda, aby se vaše dítě v řeči rozvíjelo?

(přemýšlení) Popravdě jsem nad tím vůbec ještě neuvažovala, vím, že dcera má určité problémy s výslovností, ale tak trochu jsem čekala, že ve školce bude nějaká logopedie. Takže jsem ráda, že to školka vlastně vyřešila za mě a ušetřila mi tím čas.

-maminka zatím neuvažovala, školka jí to loni pomohla pětičkou řešit.

5) Jak probíhá ve vaší mateřské škole spolupráce mezi logopedem (logopedickým asistentem) a vámi? Víte o logopedickém asistentovi ve vaší mateřské škole?

Jsem teprve na začátku a spolupráci si moc chválím. Nosíme si do školky sešit, ve kterém máme úkoly. S paní učitelkou se domlouváme a ona mi ukazuje, jak to musí dcera dělat. Tato spolupráce je pro mě dokonalá, ušetří nám to hodně času. Víím od kamarádek, že takto to probíhá v každé třídě.

6) Co vše nabízí vaše mateřská škola v oblasti logopedické prevence? Uvítala byste ještě něco ve vaší mateřské škole na rozvoj řeči – kroužek, publikace, besedu, ...?

Myslím, že z této oblasti toho školka dělá už dost. Nemyslím si, že by měla dělat víc. Od jiných známých vím, že oni toto ve školce nemají a velmi by to uvítali.

naše školka nabízí logopedickou diagnostiku a práci logopedického asistentky.

7) Napadá vás nějaká další možnost, jak pomoci dětem ke správné artikulaci?

Bohužel nemám žádné zkušenosti a jak jsem řekla jsme teprve na začátku.

-maminka jí navrhla a moc zkušeností nemá!

8) Víte, co to je oromotorika – gymnastika mluvidel? Pokud ano, kdy jste se s ní prvně setkala?

Ještě před třemi měsíci bych to nevěděla. Je to to naše cvičení jazyčku. Paní asistentka nám řekla, že to je základ celé řeči a dokud nebude mít jazyček pořádně rozvíčený a nebude ho ovládat tak se nehme z místa.

9) Je ještě něco, co byste nám chtěla k tomuto tématu říct?

Jak už jsem několikrát uvedla, že jsem ráda, že to takto funguje ve školce a my nemusíme nikam chodit. Snažím se s dcerou cvičit, když už si s ní paní učitelka dává tu práci. Je taky pravda, že nám dá do sešitu nějaký úkol, který bychom měli splnit. Moc mě i těší, že dcera cvičit chce a sama si na to myslí. Nejlepší doba je večer před spinkáním, kdy mladší dcera už spinká a my máme čas jen na sebe.

Moc

Abstrakt

VONDRÁKOVÁ, K. *Logopedická prevence pro přirozený rozvoj dětí v předškolním vzdělávání*. České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Veronika Blažek Iňová, Ph.D.

Klíčová slova: logopedie, logopedická prevence, logopedický asistent, vývoj řeči, artikulace, narušená komunikační schopnost, řečové poruchy, oromotorika, kvalitativní výzkum, zakotvená teorie.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku (ne)využívání nabídky logopedické prevence rodiči dětí s narušenou komunikační schopností. Teoretická část vymezuje základní pojmy jako je logopedie, logopedická prevence, narušená komunikační schopnost, vývoj řeči (rizika, která se mohou ve vývoji řeči projevit) a artikulace. Opírá se o dostupné odborné prameny z oboru logopedie.

Praktická část je realizována metodou kvalitativního šetření a obsahuje polostrukturované rozhovory s rodiči. Hlavním cílem je zjistit odpověď na výzkumnou otázku: „Jak aktivní je zájem ze strany rodičů a jaký je hlavní důvod rodičů vyhledat odbornou pomoc?“ Konkrétně se jedná o výzkum v jedné mateřské škole na jihu Čech.

Abstract

VONDRÁKOVÁ, K. *Speech therapy prevention for the natural development of children in preschool education.*

Keywords: speech therapy, speech therapy prevention, speech therapy assistant, speech development, articulation, impaired communication ability, speech disorders, oromotorics, qualitative research, grounded theory.

The bachelor thesis is focused on the issue of (not) using the offer of speech therapy prevention by parents of children with impaired communication skills. The theoretical part defines basic concepts such as speech therapy, speech therapy, impaired communication ability, speech development (risks that may manifest in speech development) and articulation. It relies on available professional sources in the field of speech therapy.

The practical part is carried out using the method of qualitative research and contains semi-structured interviews with parents. The main goal is to find out the answer to the research question: "How active is the interest on the part of parents and what is the main reason for parents to seek professional help?" Specifically, it is a research in a kindergarten in South Bohemia.